
HEVOSET OSANA KUNTOUTUSPALVELUJA

Nykytila ja tulevaisuus Uudellamaalla

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma

Mustiala, 5.3.2010.

Iiris Laakso

Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma
Mustiala

Työn nimi Hevoset osana kuntoutuspalveluja

Tekijä Iris Laakso

Ohjaava opettaja Terhi Thuneberg

Hyväksytty _____ . _____ . 20 _____

Hyväksyjä

MUSTIALA
Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma
Hevostalouden suuntautumisvaihtoehto

Tekijä	Iiris Laakso	Vuosi 2010
Työn nimi	Hevoset osana kuntoutuspalveluja	

TIIVISTELMÄ

Hevonen ja sen elinympäristö tarjoavat monenlaisia mahdollisuuksia sekä ennaltaehkäistä että kuntouttaa, mutta vielä niitä ei hyödynnetä koko laajuudessaan. Yhteiskunnan muutoksen myötä myös sosiaalityön luonne on muuttunut ja yhä enemmän tarvitaan vaihtoehtoisia kuntoutusmuotoja. Ratsastusterapia ja sosiaalipedagoginen hevostoiminta ovat kuntoutuksen muotoja, joita voidaan hyödyntää monin eri tavoin.

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää miten ratsastusterapiaa ja sosiaalipedagogista hevostoimintaa käytetään hyväksi kuntien lastensuojelutyössä, terveystalouksissa, vammaispalveluissa ja päihdehuollossa Uudenmaan alueella. Työn yhteydessä toteutettiin puhelinkysely Uudenmaan alueen kunnille, yksityisille perhekodeille ja kehitysvammahuollon yksiköille, sekä Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirille. Lisäksi tutkimukseen kyseltiin näkemyksiä erilaisilta järjestöiltä.

Työn kirjallisuusosaan on koottu tietoa ratsastusterapiasta ja sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta, sekä suomalaisesta kuntoutusjärjestelmästä. Työn aineistona on käytetty alaan liittyvää kirjallisuutta, pro graduja, lehtiartikkeleita sekä internet-julkaisuja.

Avainsanat kuntoutuspalvelut, green care, ratsastusterapia, sosiaalipedagoginen hevostoiminta, hevonen

Sivut 30 s. + liitteet 5 s.

MUSTIALA
Degree Programme in Agricultural and Rural Industries
Equine Option

Author Iris Laakso **Year** 2010

Subject of Bachelor's thesis Horses in rehabilitation

ABSTRACT

Horses and their environment offer lots of possibilities to both prevent disabilities from occurring and to rehabilitate. When the society changes, also the nature of social work must change. That's why alternative forms of rehabilitation are needed. Therapeutic riding and equine-assisted therapy can be used in many different ways in rehabilitation.

The aim of this thesis was to find out how therapeutic riding and equine-assisted therapy is used in child welfare, public health, amenities for persons with a disability and rehabilitation for intoxicant addicts. Part of the thesis was a questionnaire which was done to town and cities in Uusimaa, professional family homes, services for disabled and health care district of Helsinki and Uusimaa. Furthermore we asked opinions to the discovery from different kinds of organizations.

The literature part of this thesis consists of information about therapeutic riding, equine-assisted therapy and the Finnish rehabilitation system. The research material of this thesis has been gathered from literature, master theses, magazines and the internet.

Keywords therapeutic riding, equine-assisted therapy, rehabilitation, green care, horse

Pages 30 p. + appendices 5 p.

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
2. HEVOSEN KÄYTTÖMAHDOLLISUUDET OSANA KUNTOUTUSTA	2
2.1 Ratsastusterapia	2
2.1.1 Ratsastusterapia Suomessa	2
2.1.2 Käyttö.....	3
2.1.3 Vaikutukset ja tavoitteet.....	4
2.2 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta	5
2.2.1 Käyttö.....	5
2.2.2 Vaikutukset ja tavoitteet.....	6
2.2.3 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan erot terapeuttiseen ratsastukseen..	6
2.3 Vammaisratsastus	7
3. KUNTOUTUSJÄRJESTELMÄ	7
3.1 Sosiaalinen kuntoutus.....	8
3.1.1 Sosiaalihuolto	8
3.1.2 Lastensuojelu ja perhetyö.....	9
3.1.3 Vammaispalvelut ja kehitysvammaisten erityishuolto	10
3.1.4 Päihdehuolto.....	10
3.1.5 Hevoset osana sosiaalista kuntoutusta	11
3.2 Lääkinnällinen kuntoutus	12
3.2.1 Sopeutumisvalmennus	12
3.2.2 Mielen terveyspalvelut.....	12
3.2.3 Hevoset osana lääkinällistä kuntoutusta	12
3.3 Kasvatuksellinen kuntoutus	13
3.3.1 Hevoset osana kasvatuksellista kuntoutusta.....	13
4. TALOUDELLISET TUKIMUODOT	14
4.1 Kela	14
4.1.1 Hevosavusteisten kuntoutuspalveluiden korvattavuus	15
4.2 Terveystuhoito ja sosiaalitoimisto	15
4.3 Vakuutusyhtiö.....	15
5. PUHELINHAASTATTELU UUDENMAAN ALUEELLA	15
5.1 Haastattelun tarkoitus.....	16
5.2 Haastattelun suorittaminen	16
6. HAASTATTELUN TULOKSET JA NIIDEN ANALYSOINTI.....	16
6.1 Taustatiedot	17
6.2 Hevosavusteisten kuntoutusmuotojen tuntemus ja käyttö	17
6.3 Kuntoutuspalveluiden käyttäjärühmät	19
6.4 Rahoituksen muodostuminen	22
6.5 Palveluiden saatavuus	22
6.6 Hevosavusteisten kuntoutuspalveluiden tärkeys ja tulevaisuuden kiinnostus...	24
6.7 Kuntoutuspalveluiden kehitystarpeet.....	26
6.8 Järjestöjen näkemys	27

---

7. YHTEENVETO..... 27

LÄHTEET 30

LIITE 1 Saatekirje
LIITE 2 Puhelinhaastattelun kyselypohja
LIITE 3 Saatekirje järjestöille

1. JOHDANTO

Hevosia käytetään ihmisen psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen kuntoutuksen tukena osana kuntien, eri yhteisöjen ja yritysten kuntoutuspalveluja. Hevonen ja sen elinympäristö tarjoavat monenlaisia mahdollisuuksia sekä ennaltaehkäistä että kuntouttaa. Ratsastusterapia ja sosiaalipedagoginen hevostoiminta ovat selkeimmin kasvaneet eläimiä toiminnassaan hyödyntävät kuntoutusalat. Ratsastusterapia on kokonaisvaltaista kuntoutusta, joka perustuu hevosen kanssa saatavaan liike- ja rytmikokemukseen. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta puolestaan on sosiaalipedagogisesta viitekehystä lähtevää työtä hevosen kanssa tapahtuvassa yhteisöllisessä toiminnassa. Varsinaista virallista asemaa ratsastusterapialla ja sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla ei Suomessa vielä ole. Fyysisen kuntoutuksen puolella ratsastusta tuetaan yhteiskunnan varoin, mutta varsinaisen ammatillisen ratsastusterapian käyttö psyykkisellä, sosiaalisella ja kasvatuksellisella puolella on vähäistä.

Muuttuva yhteiskunta on kuitenkin muuttanut myös sosiaalityön luonnetta ja nykykäsitys siitä, että ihminen oppii tekemällä, ja että luonnollinen ympäristö helpottaa lähestymistä, tukevat vaihtoehtoisia kuntoutusmuotoja. (Hyvätti 2009, 4) Maatiloille kuntoutuspalveluiden tuottaminen, eli niin kutsuttu green care, puolestaan tuo uusia yritystoiminnan ja toimeentulon mahdollisuuksia, joihin jo olemassa olevia resursseja – eläimiä, kasveja, puutarhaa, metsää, maisemaa ja maatilan töitä – voidaan hyödyntää. Toimintamalleja, joihin aloitteleva yrittäjä saattaisi tukeutua, on hoivayrittäjyydestä kuitenkin olemassa vähän. Haasteena on toiminnan organisointi ja rahoitus, sekä kysynnän ja tarjonnan yhteensovittaminen. Työssäni pyrin paneutumaan tähän haasteeseen ja keräämään Uudenmaan maakunnan alueelta tietoa, joka auttaisi alueen yrittäjiä.

Kirjallisuusosassa perehdyn tarkemmin ratsastusterapian ja sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käyttöön, vaikutuksiin ja tavoitteisiin, sekä tutkin suomalaisen kuntoutusjärjestelmän eri osa-alueita, joissa em. kuntoutusmuotoja voidaan hyödyntää. Lopuksi esittelen vielä kuntoutuksen erilaisia rahoitusmahdollisuuksia.

Työni tehtävänä on selvittää miten ratsastusterapiaa ja sosiaalipedagogista hevostoimintaa käytetään hyväksi kuntien lastensuojelutyössä, terveystalveissa, vammaispalveluissa ja päihdehuollossa. Tarkoitukseni on löytää käytännön toimintamalleja, eli miten asiakas löytää palvelun, miten palvelu rahoitetaan ja mitkä ovat syyt kuntoutusmuodon käyttöön. Lisäksi tarkoituksena on selvittää Uudenmaan alueen markkinat em. kuntoutusmuodoille. Tutkimusaineisto rakentuu ProAgria Uusimaa Ry:n kanssa yhdessä tekemästämme puhelinhaastattelusta, joka toteutettiin Uudenmaan alueella. Haastateltavina oli mm. alueen kuntien ja kaupunkien sosiaalitoimen johtajia, perhekoteja, sairaanhoitopiiri ja kehitysvammahuolto.

2. HEVOSEN KÄYTTÖMAHDOLLISUUDET OSANA KUNTOUTUSTA

Ratsastusterapia ja sosiaalipedagoginen hevostoiminta ovat käsitteitä, joita käytetään lapsen, nuoren tai aikuisen kuntoutuksesta hevosen avulla. Ne ovat myös Suomessa selkeimmin kasvaneet eläinavusteiset kuntoutusalat. (Yli-Viikari, Lilja, Heikkilä, Kirveennurmi, Kivinen, Partanen, Rantamäki-Lahtinen & Soini 2009, 33) Seuraavassa käsittelem näitä molempia hevosavusteisia kuntoutusmuotoja ja niiden käyttötarkoituksia. Lisäksi käsittelem lyhyesti niihin usein sekoitettua vammaisratsastusta, joka ei varsinaisesti ole kuntoutusta.

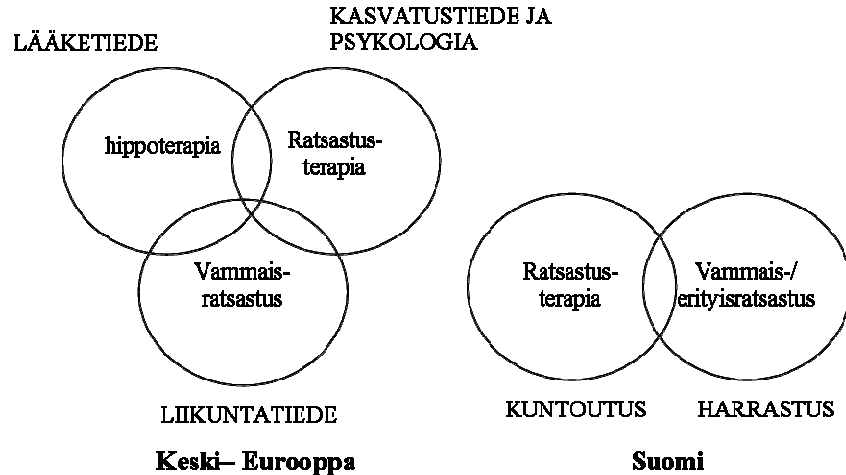
2.1 Ratsastusterapia

”Ratsastusterapia on ratsastusterapeutin ja hevosen yhdessä toteuttamaa kokonaisvaltaista kuntoutusta” (Suomen ratsastusterapeutit ry n.d.). Se on yksilöllistä, suunnitelmallista ja tavoitteellista kuntoutusta, jossa terapeutin pohjakoulutuksesta riippuen painottuvat fysioterapeuttiset, psykologiset tai pedagogiset tavoitteet. Ratsastusterapiassa ei opetella ratsastamaan, vaikkakin se antaa pohjan mahdolliselle tulevalle harrastukselle. Ratsastusterapia ei myöskään tarkoita samaa kuin vammaisratsastus, joka on harrastustoimintaa ja urheilulaji. Ratsastusterapia kuuluu yhtenä osana asiakkaan hoitoon ja kuntoutukseen esimerkiksi fysioterapian, psykoterapian tai muiden terapioiden ohella. Se on toiminnallinen terapia, jossa ihminen on mukana hyvin kokonaisvaltaisesti kehollaan, tunteillaan ja ajatuksillaan. Terapian aikana asiakas on jatkuvassa kosketus-, tunne- ja liikevuorovaikutuksessa hevosen ja sen elinympäristön kanssa. Tavoitteet ratsastusterapiassa ovat aina yksilöllisiä. Yleisenä pyrkimyksenä voidaan kuitenkin pitää asiakkaan itseohjautuvuuden lisääntymistä, sekä opittujen taitojen siirtymistä jokapäiväiseen elämään. Luottamuksellinen ja toimiva vuorovaikutus ratsastajan, hevosen ja terapeutin välillä on terapian onnistumisen kannalta avainasemassa. (Suomen ratsastusterapeutit ry n.d.)

2.1.1 Ratsastusterapia Suomessa

Keski-Euroopassa terapeuttisen ratsastuksen osa-alueet ovat jakautuneet fysioterapeuttien totuttamaan hippoterapiaan ja pedagogien ohjaamaan heilpedagogiseen ratsastukseen ja -vikellykseen, sekä vammaisratsastukseen. Hippoterapia perustuu neurofysiologiaan ja sitä käytetään fysioterapiana lääkinnällisen hoidon ja kuntoutuksen alueella liikuntavammaisilla potilailla. Heilpedagogista ratsastusta ja -vikellystä puolestaan hyödynnetään psyykkisenä, sosiaalisena ja kasvatuksellisenä kuntoutuksena. Vammaisratsastus on kilpaurheilua. Suomalainen malli on yhdistelmä, joka sisältää kohtia sekä hippoterapiasta että heilpedagogisesta ratsastuksesta (KUYVA 1). (Purjesalo 1991, 38-40, 42) Suomalainen ratsastusterapia lähtee ajatuksesta, että keho ja mieli ovat erottamattomat. Ihminen on psykofyysinen kokonaisuus, eikä psyykkistä ja fyysistä puolta voida erottaa toisistaan. (Vähätalo 1998, 4)

KUVA 1 *Terapeuttisen ratsastuksen osa-alueet Suomessa ja Keski-Euroopassa (Halonen 1992, 2)*

Suomessa ratsastusterapeutteja on koulutettu vuodesta 1988. Ratsastusterapeuttien koulutus toteutetaan täydennyskoulutuksena, jonka pohjakoulutukseksi vaaditaan opetus-, sosiaali- tai terveydenhuollon vähintään opisto- tai ammattikorkeakoulutason ammatillinen koulutus. Lisäksi vaaditaan vähintään kahden vuoden työkokemus omassa ammatissaan, sekä vankka hevoskokemus ja hyvä ratsastustaito. (Palola 2003, 80) Täydennyskoulutuksena toteutettava koulutus on ammatillista lisäkoulutusta, jonka jälkeen jokainen toteuttaa terapiaa omaan ammatilliseen erityisosaamiseensa painottuen (Suomen ratsastusterapeutit ry n.d.).

2.1.2 Käyttö

Ratsastusterapiaa voidaan käyttää sekä sosiaalisen, kasvatuksellisen, että lääkinällisen kuntoutuksen tukena. Se sopii niin fyysisesti vammautuneiden tai sairaiden kuntoutukseen kuin käytökseltään ja tunne-elämältään häiriintyneidenkin hoitoon. Ratsastusterapiaa voidaan hyödyntää joko aivan omana terapianaan, tai se voi olla toisen terapiamuodon tukena, tai valmistaa siihen. (Moilanen 2004, 413; ks. myös Lindsberg & Nádasi 2002, 16)

Ratsastusterapialla fysioterapian tukena pyritään parantamaan potilaan kehotietoisuutta, oman kehon asentojen hallintakykyä, aktivoimaan liikkumista ohjaavia mekanismeja ja normalisoimaan lihasjänteveyttä. Fysioterapian tukena ratsastusterapiaa käytetään neurologisilla kuntoutujilla, joilla on esimerkiksi MS, hemiplegia, kontuusio (aivovamma) tai selkäydinvamma. Lisäksi potilaina voivat olla CP-lapset ja monivammaiset, joilla mm. MMC, Spielmayer Sjögren tauti tai reuma. Ratsastusterapiaa voidaan käyttää myös tukemaan toimintaterapiaa ADHD- ja asperger-lapsille, sekä autisteille. (Selvinen 2004)

Psykoterapeuttisessa ratsastusterapiassa kuntoutettava, terapeutti ja hevonen muodostavat ikään kuin keskiön, jossa näiden kolmen tärkeän elementin vuorovaikutuksesta syntyvät psykofyysiset kuntouttavat vaikutukset. Hevonen toimii ihmisen usein tiedostamattomien tunnetilojen peilinä. Hevosen rytmisen liike, lämpö ja ihmisen antautuminen sen kannettavaksi edistävät ihmisen mielen ja kehon yhdentymistä. Suurin tekijä talliympäristössä neuropsykiatristen vaikeuksien lievittymiseen on hevosen tuoma motivaatio vaikeiden asioiden kohtaamiseen ja ylittämiseen. (Purjesalo 1991, 73-75)

Sosiaalisessa kuntoutuksessa käytettävässä ratsastusterapiassa puolestaan painottuvat toiminnallisuus, elämyksellisyys, pedagoginen suhde kuntoutujaan, vuorovaikutuksellinen toiminta ja luottamus. Terapiassa opetellaan sosiaalista vastuunottoa ja omatoimisuutta. Sosiaalisena kuntoutuksena ratsastusterapiaa voidaan käyttää mm. lastensuojelussa, käytöshäiriöisten lasten parissa ja päihderiippuvaisilla. (Selvinen 2004)

Ratsastusterapiaa voidaan hyödyntää myös opetuksessa esimerkiksi kehitysvammaisten, kuulo- ja näkövammaisten sekä oppimishäiriöisten lasten kanssa. Pedagogisena elementtinä toimii motivaatio, jota hevonen herättää. Oppiakseen ihmisen tulee kokea toiminta mielekkääksi eli toiminnasta tulee olla jotakin hyötyä, tai sen tulee tuottaa mielihyvän ja onnistumisen kokemuksia. Ratsastusterapiassa asiakkaaseen vaikutetaan hevosen kautta terapeutin vain ohjaillessa tilanteita. Tällöin myös palaute tulee hevoselta, mikä osaltaan lisää motivaatiota. Ratsastusterapia tukee myös puheterapiaa, koska se rentouttaa lihaksistoa, mikä vaikuttaa edullisesti hengitykseen ja puheen tuottamiseen. (Selvinen 2004)

2.1.3 Vaikutukset ja tavoitteet

Tavoitteet ratsastusterapiassa voivat olla emotionaalis-kognitiivisia ja sosiaalisia. Terapialla pyritään pysyviin käyttäytymisen muutoksiin, kuten itsetunnon parantumiseen, sosiaalisten taitojen karttumiseen, omanarvon tunteen kohoamiseen ja vuorovaikutustaitojen lisääntymiseen. Hevosta ihmisen on helpompi lähestyä kuin toista ihmistä. Sille on helppo avautua, se ymmärtää pelkäästä äänen sävystä. Hevosen osoittama kiintymys ja kaveruus antavat myös tarkoitusta omalle olemassaololle, mikä taas vaikuttaa itsetuntoon ja minäkäsitykseen myönteisesti. Hevosen kanssa luodun siteen kautta monet kykenevät löytämään lohdutusta tai hyväksyntää silloin, kun he eivät voi löytää sitä ihmisiltä. Myös tunteiden osoittaminen hevoselle on helppoa – myönteisestä kosketuksesta hevonen reagoi myös myönteisesti. Toisaalta hevonen reagoi olemuksellaan myös rajuihin otteisiin, mikä opettaa omien aggressioiden hallintaa. Hevonen vastaa aina suoralla ja vilpittömällä tavalla ja sen reaktioiden kautta voi oppia tulkitsemaan omia tunteitaan. (Halonen 1992, 3)

Toisaalta ratsastusterapiassa tavoitteet voivat olla myös fyysisiä ja motorisia, joskin myös niillä on myös merkitystä psykiatrisessa kuntoutuksessa. Motorisia ja fyysisiä tavoitteita ovat tasapainon kehittyminen, lihasvoima, koordinaation parantuminen, rentoutuminen ja ryhti. Vaikka ratsastusterapia näyttää passiiviselta istumiselta, vaatii se jatkuvasti ratsastajalta aktiiv-

vista työtä. Jokainen hevosen liike edellyttää ratsastajan reagointia liikkeeseen omalla kehollaan. Hevosen kävellessä siitä välittyy ratsastajaan minuutin aikana noin 100 moniulotteista, symmetristä ja rytmistä liikeimpulssia, joita voidaan verrata ihmisen kävelyyn. Lisäksi ratsastajaan vaikuttaa hevosen lämpö, joka on noin 1,5 astetta ihmisen lämpöä korkeampi. Aistimukset tunto-, tasapaino- ja liikeaistijärjestelmien kautta parantavat potilaan tietoisuutta omasta kehosta. Joustava liike auttaa fyysisen ja henkisen jännitystilän purkautumisessa. Liikkeen ja lämmön lisäksi ratsastusterapiassa potilas saa hyvin monipuolisia hajua-, kuulo- ja näköaistikoemuksia. (Kokkala, Kulola & Pohjalainen 2000, 4-6; ks. myös Suomen ratsastusterapeutit ry n.d.).

2.2 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta (SPHT) on ennaltaehkäisevää ja korjaavaa sosiaalista kuntoutusta, joka on aikuisten ohjaamaa ja ennalta suunniteltua toimintaa (Soukka M. 2007, 8). Sen perusajatuksena on normaalin tallin arjen keinoin saada onnistumisen kokemuksia ja lisätä elämänhallintaa. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kaksi peruselementtiä ovat ihmisen ja hevosen välinen vuorovaikutus sekä talliyhteisöön kuuluminen. Kohderyhmänä ovat syrjäytymisvaarassa olevat lapset ja nuoret, vammaiset sekä mielenterveyskuntoutujat. (Lustig 2009, 47)

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan lähtökohtana on sosiaalipedagogiikka, ja sen peruserätykset: yhteisöllisyys, toiminnallisuus ja elämyksellisyys. Tavoitteena on sosiaalisen kasvun ja hyvinvoinnin tukeminen hevosen kanssa tapahtuvassa yhteisöllisessä toiminnassa. Sosiaalipedagoginen toiminta on sosiaalista kasvatusta, jonka avulla ihminen oppii sosiaalisia kykyjä. Perustavoitteena on elämänhallinta ja sen tukeminen. (Saastamoinen 2007, 14)

Suomessa sosiaalipedagogista hevostoimintaa voi harjoittaa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan täydennyskoulutuksen käynyt henkilö. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan koulutus syrjäytymisen ehkäisyssä ja sosiaalisessa kuntoutuksessa on Kuopion yliopiston vuonna 2002 käynnistämä koulutus, joka toteutetaan yhteistyössä Ypäjän Hevosopiston ja Turun yliopiston kanssa. Koulutus on tarkoitettu sosiaali-, terveydenhuollon-, tai koulutussektorin ammatillisen tutkinnon omaaville, joilla on lisäksi hevostoiminnan perustaidot hallussaan. (Turun Yliopisto n.d.) Sosiaalipedagogiselle täydennyskoulutukselle ei ole olemassa varsinaista tutkintonimikettä, eikä koulutus siten anna varsinaista pätevyyttä. Se kuitenkin lisää valmiuksia sosiaalipedagogisen hevostoiminnan harjoittamiseen. (Hevosopisto 2009)

2.2.1 Käyttö

Sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta voi hyötyä kuka tahansa. Ensimmäisessä toiminnassa on kuitenkin kohdennettu syrjäytymisvaarassa oleville

lapsille ja nuorille, vammaisille ja mielenterveyskuntoutujille, mutta se soveltuu myös aikuisille ja ikäihmisille. Perustavoitteena voidaan pitää elämänhallintaa ja sen tukemista elämänkaaren eri vaiheissa. (Lustig 2009, 47)

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta voi olla sosiaalista syrjäytymistä ehkäisevää toimintaa esimerkiksi koulupudokkaiden opetuksen motivaatiomenetelmänä. Se voi myös olla sosiaalista kuntoutusta päihdekuntoutujille ja psykiatrisille potilaille, tai sitä voidaan hyödyntää avohuollon tukitoimena lastensuojelun asiakkaille. (Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry n.d.)

2.2.2 Vaikutukset ja tavoitteet

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa talliympäristö toimii hyvinvointia edistäen ja siitä muodostuu terve yhteisö, joka käsittää koko taliyhteisöllisen kokonaisuuden, johon kuuluvat hevoset, ratsastajat, tallin henkilökunta, talliyrittäjä, muut ihmiset tallilla, vanhemmat ja tallia ympäröivät yhteisöt ja sidosryhmät. Yhteisössä kenenkään kehityshaastetta ei nähdä erilaisuutena, vaan kaikki ovat tavallisia ihmisiä, jotka tekevät tavallisia asioita. Kaikilla yhteisön jäsenillä on myös yhteinen tavoite: hevosen hyvinvointi, ja sitä kautta ihmisen hyvinvointi. Rutiinit ja säännöt tallilla ovat perusteluja hevosen hyvinvoinnin kautta ja muistuttavat asioita ihmisen omassa arjessa. Perusasiat, kuten puhtaudesta huolehtiminen, riittävä unenlaatu ja ravinteikas ruokavalio ovat tallielämässä keskeisiä. Erilaisten tallitoimintojen avulla lapset ja nuoret ohjataan itse oivaltamaan asioita ja näkemään vaikutusmahdollisuutensa. Taidot siirtyvät myös muihin elämän osaluokkiin ja vaikeiden asioiden käsittelyyn. Säännöllinen huolenpito hevosesta luo elämään rytmiä ja vastuullisuutta ja auttaa integroitumista takaisin yhteiskuntaan. (Lustig 2009, 47-49) Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa ei keskitytä menneisyyden ongelmiin tai käyttäytymiseen, vaan asiakkaan voimavaroihin. Elämyksellisyys ja onnistumisen tunteet ovat tärkeämpiä kuin normatiivinen taitojen oppiminen. Parhaimmillaan sosiaalipedagoginen hevostoiminta on siis ratkaisukeskeistä itsensä kehittämistä. (Koistinen 2005, 4-5)

2.2.3 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan erot terapeutiseen ratsastukseen

Sosiaalipedagogien hevostoiminta ja ratsastusterapia eroavat toisistaan monilla tavoilla, vaikka toisaalta sisältävät myös samoja elementtejä. Helpoimmin ymmärrettävä eroavaisuus syntyy toimintakentän laajuudesta. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta käsittää koko talliyhteisön ja siihen kuuluu toimintaa koko talliympäristössä, eli se on paljon muutakin kuin ratsastusta (Lustig 2009, 47-49). Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa tärkeitä tehtäviä ovat hevosen hoito, ruokinta, liikunta ja talliympäristöstä huolehtiminen. Ratsastusta siihen ei välttämättä kuulu lainkaan. Vaikka myös ratsastusterapiassa saatetaan käyttää aikaa hevosen hoitotoimenpiteisiin ja varusteiden pukemiseen, siinä pääpaino on kuitenkin hevosen selässä tapahtuvassa toiminnassa.

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta pyrkii erilaisten toiminnallisten ja kasvatuksellisten menetelmien kautta tukemaan ja lisäämään asiakkaan psykososiaalista toimintakykyä. Se ei siis ratsastusterapian tavoin keskity asiakkaan psykofyysiseen kuntoutukseen, eikä fysiologisiin ja neurologisiin puutteisiin pyritä toiminnalla vaikuttamaan, vaan työn on tarkoitus tukea asiakasta toimimaan, asiakkaan toimintakyvyn valmiudet huomioiden. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta muistuttaa joiltakin osiltaan terapiaa, mutta ei varsinaisesti ole sitä. (Saastamoinen 2007, 21-23)

Ratsastusterapiassa, toisin kuin sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa, lähestymistapa on enemmän yksilöstä lähtevää ja yksilöön kohdistuvaa. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa vastaavasti korostuu yhteisön vuorovaikutus ja tuki yksilönäkökulman rinnalla. Ratsastusterapia myös keskittyy pääasiassa vain hevosen ja ihmisen vuorovaikutuksen käyttämiseen ongelmien ratkaisussa. (Koistinen 2005, 5)

2.3 Vammaisratsastus

Vammaisratsastus on niiden vammais- ja erityisryhmien ratsastusta, jotka jonkin vamman, sairauden tai muun toimintakyvyn heikentymisen tai sosiaalisen tilanteen vuoksi tarvitsevat erityistä ohjausta, ja joiden liikunta vaatii soveltamista ja erityisosaamista. Vammaisratsastusta ei lasketa kuntoutukseksi tai terapiaksi, vaan se on liikunta- ja urheilulaji siinä missä uinti, hiihto tai jalkapallokkin. Tavoitteena vammaisratsastuksessa on ratsastus- ja hevostaitojen opetteleminen, sekä mielen virkistys ja fyysisen kunnon kohottaminen. Vammaisratsastuksessa voi myös kilpailla. (Suomen Ratsastajainliitto ry n.d.)

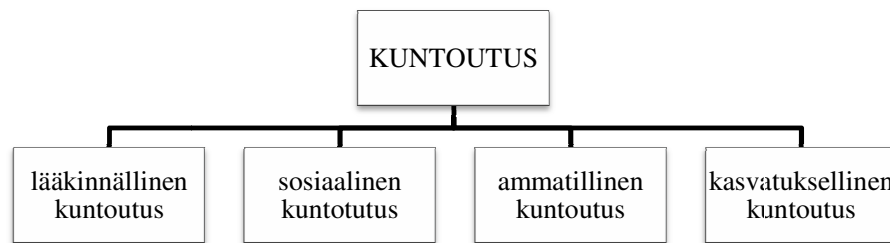
3. KUNTOUTUSJÄRJESTELMÄ

Kuntoutus on suunnitelmallista ja monialaista toimintaa, jonka tavoitteena on saavuttaa mahdollisimman hyvä fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen toimintakyky ja kehittää elämää itsenäisempään suuntaan (kuntoutusselon- teko 2002, 8). Fyysinen toimintakyky pitää sisällään kaikki elämää ylläpitävät fysiologiset perustoiminnot, jotka luovat perustan päivittäisistä toimista selviytymiselle. Psyykkiseen toimintakykyyn puolestaan kuuluu ihmisen kyky ottaa vastaan ja käsitellä tietoa, muodostaa omia käsityksiä, sekä tuntea ja kokea. Sosiaalinen toimintakyky tarkoittaa kykyä rakastaa ja luoda ihmissuhteita. Toimintakyvyn osa-alueita ei täysin voida erottaa toisistaan, vaan ihminen toimii psykofyysisenä ja sosiaalisena kokonaisuutena ja muutokset jollakin osa-alueella vaikuttavat aina koko ihmiseen. (Kähäri-Wiik, Niemi & Rantanen 1997, 13) Toimintakyky pyritään kuntoutuksen avulla palauttamaan ennalleen tai sitä pyritään kohentamaan, tai es- tämään sen ennakoitavissa oleva heikkeneminen (Kähäri-Wiik ym. 1997, 9).

Kuntoutustoimintaa Suomessa säätelee lainsäädäntö. Sen tarkoituksena on määritellä kenellä kuntoutuspalveluihin on oikeus, sekä kuntoutuksen työnjako ja yhteistyö. (Kähäri-Wiik ym. 1997, 19) Lakisääteinen kuntoutus perustuu todettuun oireeseen, sairauteen, vajaakuntoisuuteen, vam-

maan, työkyvyn heikkenemiseen tai vakavaan sosiaalisen syrjäytymisen uhkaan. Suomalaisessa kuntoutusjärjestelmässä kuntoutuksen järjestämisvastuu jakautuu sosiaali- ja terveydenhuollolle, sosiaalivakuutukselle ja työhallinnolle. (kuntoutusselonteko 2002, 8) Yleisimmät kuntoutusta tarjoavat järjestelmät ovat terveydenhuolto, sosiaalihuolto, opetustoimi, työvoimahallinto, kansaneläkelaitos, vakuutuslaitokset, sekä erilaiset vammaisjärjestöt (Kähäri-Wiik ym. 1997, 25-26).

Suomalainen kuntoutusjärjestelmä jakautuu osajärjestelmiin, joita ovat esimerkiksi julkinen terveydenhuolto ja sosiaalihuolto, opetustoimi, Kelan kuntoutusmuodot sekä tapaturma- ja liikennevakuutuslakien mukainen kuntoutus. Nämä osajärjestelmät puolestaan luokitellaan neljään toiminta-alueeseen, jotka ovat sosiaalinen, lääkinällinen, ammatillinen ja kasvatuksellinen kuntoutus (KUVA 2). Käytännössä toiminta-alueet liittyvät palveluverkostossa yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. (Kettunen, Kähäri-Wiik, Vuori-Kemilä & Ihalainen 2009, 197-200) Käsittelen kappaleissa 3.1, 3.2 ja 3.3 suomalaisen kuntoutusjärjestelmän ne osajärjestelmät, joissa voidaan hyödyntää hevosia kuntoutuksen tukena.

KUVA 2 Kuntoutuksen toiminta-alueet (Kähäri-Wiik ym. 1997, 24)

3.1 Sosiaalinen kuntoutus

Sosiaalisen kuntoutuksen avulla pyritään saavuttamaan ja palauttamaan kuntoutuvan henkilön kyky selviytyä arkipäivän välttämättömistä toiminnoista, vuorovaikutussuhteista sekä oman toimintaympäristön rooleista. Tähän pyritään turvaamalla kuntoutujan sosiaalista toimintakykyä, lisäämällä hänen mahdollisuuksiaan osallistua sosiaaliseen ja yhteiskunnalliseen elämään ja poistamalla toimintakyvyn heikkenemisen aiheuttamia haittoja ja esteitä. Osittain sosiaalinen kuntoutus toteutuu sosiaalihuollon palvelujen yhteydessä, kuten kotipalvelussa ja päivätoiminnassa. Toisaalta siihen kuuluu myös erityispalveluja kuten päihdehuolto. (Kettunen ym. 2009, 208) Seuraavassa käsittelen niitä sosiaalisen kuntoutuksen toimintamuotoja, jotka liittyvät kuntoutumisen tukemiseen ja jotka voivat toiminnassaan hyödyntää hevosia kuntoutuksen tukena.

3.1.1 Sosiaalihuolto

Sosiaalihuollon yleinen tehtävä on edistää ja ylläpitää henkilön, perheen ja yhteisön sosiaalista turvallisuutta ja toimintakykyä. Suomessa kuntien jär-

jestämään sosiaalihuoltoon kuuluvat koko väestön yleiset sosiaalipalvelut, eräiden väestöryhmien erityispalvelut sekä sosiaalihuollon toimeentuloturva. Sosiaalihuolto on osa sosiaaliturvajärjestelmää. Suomen lainsäädäntö velvoittaa kunnat järjestämään sosiaalihuollon palvelut asukkailleen, muttei niiden laajuutta, sisältöä tai järjestämistapaa. Kunnat voivat järjestää palvelut itsenäisesti, yhteistyössä toisten kuntien kanssa tai ostaa palvelut kansalaisjärjestöltä tai yksityiseltä tuottajalta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006, 4-6)

Kunnallisen sosiaalihuollon kokonaisuudesta vastaa sosiaalityö, jonka tehtävänä on edistää ja ylläpitää kansalaisten ja yhteisöjen hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta. Tavoitteena on sosiaalisten ongelmien ehkäisy ja tukea tarvitsevien vahvistaminen. Sosiaalityö järjestetään osana kuntien sosiaali- ja terveystalouksia, ja sen kohderyhmänä ovat lapset ja nuoret, ja heidän perheensä, päihde- ja mielenterveysongelmaiset, vanhuksia ja vammaiset. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006, 9)

3.1.2 Lastensuojelu ja perhetyö

Lastensuojelua Suomessa ohjaa lastensuojelulaki (417/2007 1:1§), jonka tarkoituksena on turvata lapsille turvallinen kasvuympäristö, tasapainoinen ja monipuolinen kehitys sekä erityinen suojelu. Lastensuojelulla vaikutetaan kunnassa asuvien lasten kasvuoloihin, ennaltaehkäistään ongelmien syntyä tai niiden vaikeutumista ja tarvittaessa tuetaan ja kuntoutetaan lasta ja perhettä. Lasten ja nuorten hyvinvointia edistämällä ehkäistään varsinaisen lastensuojelun tarvetta ja ehkäisevällä lastensuojelulla tarjotaan apua ja tukea riittävän varhain. Ehkäisevän lastensuojelun lisäksi lastensuojelun palvelujärjestelmään kuuluu lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu, jonka palveluja ovat lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, huostaanotto ja sijaishuolto sekä jälkihuolto. (Lastensuojelulaki 417/2007 1:1§)

Avohuollon tukitoimet tähtäävät lapsen ja perheen elämäntilanteen parantamiseen ja kuntoutumiseen. Valtaosa lapsi- ja perhekohtaisesta lastensuojelusta toteutetaan avohuollon tukitoimilla. Lasta autetaan tukemalla häntä, hänen vanhempiaan tai muita lasta hoitavia aikuisia lapsen hoidossa ja kasvatuksessa. Terveystalouksien, päivähoito- tai oppilashuollon tukipalveluita voidaan järjestää lapselle lastensuojelun avohuollon tukitoimina, joiden lisäksi on erityisiä avohuollon tukitoimia, joista merkittävimpiä ovat lastensuojelun perhetyö, lapsen tai koko perheen lyhytaikainen sijoitus, tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta, vertaisryhmätoiminta, taloudellinen tukeminen sekä loma- ja virkistystoiminta. (Sosiaaliportti n.d.)

Jos mitkään avohuollon menetelmät lapsen elämäntilanteen parantamiseksi eivät auta, on kunnalla velvollisuus ottaa lapsi huostaan ja järjestää hänelle sijaishuolto. Sijaishuolto tarkoittaa lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella joko perheessä tai laitoksessa. Pyritään siihen, että sijaishuolto on väliaikaista ja tarkoitus on tukea biologisia vanhempia niin, että jatkossa he olisivat kykeneviä itse hoitamaan lapsensa. Sijaishuollon järjestämisestä ja sijaishuollosta aiheutuvista kustannuksista vastaa se kunta, jossa lapsen huostaan ottamisen ja sijaishuollon tarve on

syntynyt. Sijaishuollon muotoja ovat perhehoito, ammatilliset perhekodit ja laitoshoido. Erikoistapauksissa voidaan lapsi sijoittaa myös esimerkiksi sukulaisille. Perhehoidossa lapsi sijoitetaan kodinomaiseen ympäristöön yksityiskotiin sijaisperheeseen. Laitoshoidon lapsi voidaan sijoittaa vaikeahoitoisuuden tai sijaishoidon väliaikaisuuden vuoksi. Ammatilliset perhekodit ovat perhehoidon ja laitoshoidon väliin sijoittuva sijaishuolto-muoto. Ne ovat yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta annetun lain mukaisesti toimivia, lääninhallituksen luvanvaraisia yrityksiä. (Sosiaaliportti n.d.)

Jälkihuolto tarjoaa tukea sijoituksen päättymisen jälkeen. Jälkihuollon tarkoituksena on tukea nuoren itsenäistymistä ja vahvistaa jo tehdyn työn jatkuvuutta. Jälkihuollon on velvollinen järjestämään se kunta, joka on ollut vastuussa sijaishuollon järjestämisestä. (Sosiaaliportti n.d.)

3.1.3 Vammaispalvelut ja kehitysvammaisten erityishuolto

Vammaispalvelut perustuvat vammaispalvelulakiin ja asetukseen ja niiden tavoitteena on ehkäistä ja poistaa toimintakyvyn vajavuudesta aiheutuvia haittoja. Vammaiset jaetaan vaikeavammaisiin ja muihin vammaisiin, jolloin vammaisuuden aste määräytyy sekä sairauden että vamman pysyvyydestä esitetyn lääketieteellisen arvion kuin myös sosiaalisen arvion perusteella. Olennaista on vamman vaikutus asiakkaan toimintakykyyn. Vammaispalvelulain mukaisia palveluja järjestetään vain silloin, kun vammaisen henkilö ei saa riittäväksi katsottavia palveluita muun lain nojalla. Vammaispalveluita ovat mm. henkilökohtainen avustajapalvelu, kuntoutusohjaus ja sopeutumisvalmennus sekä taloudelliset tukitoimet. Vammaispalvelujen lisäksi kehitysvammaisille järjestetään erityishuoltopalveluja. (Kettunen ym. 2009. 212-214)

Kehitysvammaisten erityishuoltoa annetaan henkilölle, jonka kehitys tai henkinen toiminta on estynyt tai häiriintynyt synnynnäisen tai kehitysiässä saadun sairauden, vian tai vamman vuoksi ja joka ei muun lain nojalla voi saada tarvitsemiaan palveluja. Erityishuollon järjestämisvastuu on kunnalla. Kunnista on kuitenkin muodostettu 16 erityishuoltopiiriä toiminnan järjestämiseksi. (Kettunen ym. 2009. 212-215)

Kehitysvammaisilla lapsilla tavallisimpia terapiamuotoja ovat fysio- ja toimintaterapia. Molemmista osa voidaan antaa ratsastusterapiana. (Kaski, Manninen, Mölsä & Pihka 1998, 169-170, 218)

3.1.4 Päihdehuolto

Päihdehuollon palveluista säädetään päihdehuoltolaissa (1986/41 1:3§). Lain mukaan päihdehuollon tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihteiden ongelmakäyttöä ja siihen liittyviä sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja sekä edistää päihteiden ongelmakäyttäjien ja heidän läheistensä toimintakykyä ja turvallisuutta. Päihdehuollon palvelujen järjestämisvastuu on sosiaali- ja terveystoimelle osoitettu tehtävä.

Pääsääntöisesti päihdehuollon palvelut perustuvat vapaaehtoisuuteen ja toteutetaan avohuoltona. Tärkeimpiä palveluita ovat A-klinikat, katkaisuhoidokset, palveluasuminen ja muut päihdeongelmaisen asumisen tukimuodot sekä erilaiset järjestöjen tarjoamat palvelut. A-klinikat ovat päihdehuollon avopalveluista keskeisimpiä. Niissä tarjotaan yksilö-, perhe- ja ryhmäterapiaa, katkaisuhoidoa, erityishoitoja ja tukea sosiaalisten ongelmien selvittämiseen. (Kettunen ym. 2009, 212)

3.1.5 Hevoset osana sosiaalista kuntoutusta

Ratsastusterapialla on todettu olevan sosiaalisesti kuntouttavia vaikutuksia. Siinä opetellaan sosiaalista vastuunottoa ja omatoimisuutta (Selvinen 2004). Ratsastusterapia luo myös mahdollisuuksia vuorovaikutustaitojen oppimiselle. Myönteinen vuorovaikutussuhde hevoseen mahdollistaa vuorovaikutuksen myös terapeutin ja muiden ihmisten kanssa. (Kokkala ym. 2000,6) Sosiaalisena kuntoutuksena ratsastusterapiaa voidaan hyödyntää mm. lastensuojelussa, käytöshäiriöisten lasten parissa ja päihderiippuvaisilla. (Selvinen 2004)

Vuosina 2001-2005 toteutettiin raha-automaattiyhdistyksen projektirahoituksen tuella Laukki-projekti, joka tarjosi lastensuojelun lapsille ja nuorille psykososiaalista ja kasvatuksellista ratsastusterapiaa. Hankkeella haluttiin selvittää ratsastusterapian käyttömahdollisuuksia sosiaalisten ongelmien kanssa kamppailevien lasten ja nuorten parissa. Nina Hyvätti (2008, 78) on tutkinut pro gradu työssään hevosten käyttöä lastensuojelun sosiaalityön tukena Laukki-projektissa. Hyvättiin mukaan ratsastusterapiaa ja hevosia yleensäkin voidaan hyödyntää avohuollon tukena, kunhan toiminta on ammatillista, suunniteltua ja seurattua.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käyttö sosiaalityössä on vielä melko tuntematonta. Myös sosiaalipedagogista hevostoimintaa voidaan kuitenkin hyödyntää sosiaalityön tukena lastensuojelu- ja perhetyössä. (Huhta 2009) Se sopii sisällöltään ja tuloksiltaan mm. avohuollon tukitoimeksi (Soukka 2007, 8) Kaisu Pärnän (2004) mukaan sosiaalipedagoginen hevostoiminta antaa uudenlaisen lähestymistavan nuorten kanssa työskentelyyn. Luottamuksellinen suhde nuoreen on helpompi rakentaa hevosten avulla. Pärnän näkemys on, että sosiaalipedagoginen hevostoiminta soveltuisi hyvin sekä sosiaalityöhön että käytöshäiriöisten lasten ja nuorten kanssa käytettäväksi, kunhan sosiaalityöntekijät oppisivat tuntemaan hevostoimintaa nykyistä paremmin. (Hyvätti 2000, 16)

Tämän lisäksi sosiaalipedagoginen hevostoiminta sopii kuntouttavana tai ylläpitävänä toimintana päihdepotilaille. (Peltonen 2008, 4-6) Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kautta sosiaaliset kykynsä menettänyt päihdekuntoutuja saa hevosten lisäksi kontakteja niin sanottuun normaaliyhteiskuntaan. (Hippos 2005)

3.2 Lääkinnällinen kuntoutus

Lääkinnällinen kuntoutus on osa terveydenhuoltoa ja se tapahtuu terveydenhuollon toimintaympäristössä (Kähäri-Wiik ym. 1997, 26). Lääkinnällisen kuntoutuksen tarkoituksena on auttaa kuntoutujaa ylläpitämään tai parantamaan toimintakykyään, sekä tukea hänen elämäntilanteensa hallintaa ja hänen itsenäistä suoriutumistaan päivittäisissä toiminnoissa. Lääkinnällinen kuntoutus järjestetään kunnissa osana kansanterveyslaissa ja erikoissairaanhoitolaissa tarkoitettua sairaanhoitoa. Akuutin lääkinnällisen kuntoutuksen järjestämisestä vastaa kunnallinen terveydenhuolto, eli terveyskeskukset ja sairaalat, mutta kunta voi myös ostaa palvelut yksityiseltä palveluntuottajalta. Kansaneläkelaitos (Kela) järjestää alle 65-vuotiaiden vaikeavammaisten kuntoutuksen, mutta kuntoutuksen suunnittelu ja seuranta kuuluu terveydenhuollon tehtäviin. (Kettunen ym. 2009, 203-204)

3.2.1 Sopeutumisvalmennus

Sopeutumisvalmennus kuuluu osana lääkinnälliseen kuntoutukseen. Tarkoituksena on tukea kuntoutujaa päivittäisissä toiminnoissa selviytymiseen. Sopeutumisvalmennus voidaan toteuttaa joko yksilöllisenä sopeutumisvalmennuksena tai ryhmämuotoisena kurssina. (Kettunen ym. 2009, 204-205) Tavoitteet sopeutumisvalmennuksessa ovat hyvin käytännönläheisiä. Tunnekriisissä tukeminen ja vertaistuki ovat tärkeitä elementtejä sopeutumisvalmennuksessa. (Kähäri-Wiik ym. 97, 35)

3.2.2 Mielenterveyspalvelut

Mielenterveystyöllä edistetään ihmisten psyykkistä hyvinvointia, toimintakyvyn ja persoonallisuuden kasvua, ehkäistään mielenterveyshäiriöitä, sekä parannetaan ja lievennetään niitä. Laki velvoittaa jokaisen kunnan tai kuntayhtymän vastaamaan alueellaan mielenterveystyöstä ja riittävien mielenterveyspalveluiden järjestämisestä joko itse tai ostopalveluna. (mielenterveyslaki 1990/1116 1:1§, 1:3§) Mielenterveystyötä ja mielenterveysasiakkaiden kuntoutuspalveluja toteutetaan sekä kunnallisissa peruspalveluissa, että erikoissairaanhoidossa, joissa on tarjolla psykiatrista erityisasiantuntemusta. Kunnallisia peruspalveluita tarjoavat terveyskeskukset. Erikoissairaanhoidon palveluita puolestaan tuottavat erikoissairaanhoidon sairaaloissa psykiatriset osastot ja poliklinikat, sekä varsinaiset psykiatriset sairaalat. Mielenterveyspalvelut eivät rajoitu vain lääkinnälliseksi kuntoutukseksi, vaan tarvitsevat ohelleen myös muita kuntoutuksen osa-alueita, erityisesti sosiaalista kuntoutusta. (Kettunen ym. 2009, 206)

3.2.3 Hevoset osana lääkinllistä kuntoutusta

Ratsastusterapiaa voidaan käyttää lääkinllisenä kuntoutuksena osana fysio- tai toimintaterapiaa. Fysioterapian tukena sillä pyritään parantamaan motorista toimintakykyä. Poikkeava tonus, asymmetria, asento- ja tasapainoreaktioiden puutteellinen hallinta, virheasentojen ehkäiseminen/ lievitäminen ovat ongelmia, joiden kuntoutuksessa ratsastusterapiaa voidaan hyödyntää lääkinllisenä kuntoutuksena. Osana toimintaterapiaa ratsas-

tusterapialla voidaan tukea mm. autististen tai kehitysvammaisten potilaiden oma-aloitteisuutta, jäsentynyttä toimintakykyä ja aistitiedon tarkoituksenmukaista hyväksikäyttöä. (Kela 2007).

Myös sopeutumisvalmennuksessa voidaan hyödyntää hevosia kuntoutumisen tukena. Suomen aistivammaiskoulujen oppilasliitto järjesti kesällä 2006 kielihäiriöisille ja kuulovammaisille nuorille sopeutumisvalmennuskurssin, jonka pääteemana oli ratsastusterapia, hevostoiminta sekä liikunnalliset aktiviteetit. Kurssin tavoitteena oli arkipäiväisten itsenäistymistaitojen opettelu ja vastuunkanto uudessa ympäristössä. Vastuunottoa harjoiteltiin mm. huolehtimalla omasta hoitohevosesta kurssilla. (Jeltu, Taipale & Vettenterä 2006, 18-20) Myös Kela järjestää sopeutumisvalmennuskursseja, joissa hyödynnetään hevosia. Vuodelle 2010 Kela järjestää 12 hevosavusteista sopeutusvalmennuskurssia pääasiassa kehitysvammaisille ja heidän vanhemmilleen. (Kela 2010)

Ratsastusterapiaa voidaan hyödyntää myös mielenterveyskuntoutuksessa. Lohjan Paloniemen psykiatrisessa sairaalassa ratsastusterapiaa on hyvällä menestyksellä käytetty psyykkisten ongelmien kuntoutuksessa jo vuodesta 1997. Ratsastusterapian kautta potilaan tunteet pääsevät pinnalle, minkä avulla puolestaan päästään helpommin käsiksi todellisiin ongelmiin. (Jalonen 2009 61-62). Myös masennuksesta tai ahdistuneisuudesta kärsiville hevosten käytöstä kuntoutuksessa on todettu olevan hyötyä. Suomen kuntoutusliitto (2000) on tutkinut hevosten käyttöä kuntoutuksen tukena masennuspotilailla. Loppuraportissa todetaan, että potilaat, joiden on vaikeaa innostua mistään, ovat kuitenkin kokeneet ratsastuksen voimakkaasti elämykselliseksi. (Hyvätti 2008, 15)

Kuten ratsastusterapiaa, myös sosiaalipedagogista hevostoimintaa voidaan hyödyntää mielenterveyskuntoutujilla. (Peltonen 2008, 4-6)

3.3 Kasvatuksellinen kuntoutus

Kasvatuksellinen kuntoutus keskittyy erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitseviin lapsiin ja nuoriin, kuten pitkäaikaissairaisiin ja vammaisiin, joiden kasvatusta ja koulutus usein edellyttävät erikoisjärjestelyjä. Palvelujen avulla pyritään vastaamaan yksilöllisen tuen tarpeeseen ja edistämään lasten fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua ja kehitystä, sekä myöhemmin myös sosiaalisten taitojen ja itsenäisen elämän selviytymistaitojen hallitsemista. (Kettunen ym. 2009, 218-219) Kasvatuksellisessa kuntoutuksessa kasvatuksen, opetuksen, oppilashuollon ja kuntoutuksen keinojen avulla pyritään parantamaan asiakkaiden yksilöllisyyttä ja elämänhallintaa (kuntoutusportti 2009). Kasvatuksellista kuntoutusta järjestää kunnan opetus- ja kulttuuritoimi esimerkiksi erityisopetuksena (Kähäri-Wiik ym. 1997, 23).

3.3.1 Hevoset osana kasvatuksellista kuntoutusta

Syvälähden (1983) mukaan lapsilla, joilla on oppimishäiriöitä, on usein ongelmia myös muissa kuin lukemiseen ja laskemiseen liittyvissä asioissa. Esimerkiksi havaitsemisen, motoriikan, kielellisen kehityksen, käyttäyty-

misen ja sosiaalistumisen alueilla saattaa olla vaikeuksia. Tästä syystä kuntoutuksessa pitäisikin pyrkiä lapsen kokonaisvaltaiseen kuntoutukseen. Kuntoutuksessa lapsen pitäisi saada paljon huomiota, rohkaisua ja onnistumisen kokemuksia (Mustonen 2008)

Lapsilla, joilla on oppimisvaikeuksia tai erilaisia käytöshäiriöitä, on myös riski syrjäytyä. Usein tällainen riskilapsi ei myöskään halua osallistua perinteisiin kuntoutusmuotoihin, vaan kokee terapeutit, opettajat tai ketkä tahansa aikuiset epäluotettavina. Näiden riskilasten kuntoutustarpeiden täyttämiseksi tarvitaan vaihtoehtoisia kuntoutusmuotoja ja -menetelmiä. (Kjälman 2008) Sekä ratsastusterapiaa, että sosiaalipedagogista hevostoittoa voidaan hyödyntää opetuksen motivaatiomenetelmänä. (Sosiaalipedagoginen hevostoittoa yhdistys ry n.d; ks. myös Selvinen 2004)

4. TALOUDELLISET TUKIMUODOT

Suomalainen kuntoutusjärjestelmä on monitahoista ja moni eri toimija rahoittaa toimintaa. Kuntoutukseen voi rahoitusta saada Kansaneläkelaitos Kelalta, oman kunnan terveydenhuollon tai sosiaalitoimiston kautta, tai vakuutusyhtiöltään mikäli kuntoutustarpeen syynä on työtapaturma, ammattitauti tai liikennevahinko. Joissakin tapauksissa kuntoutuksen voi myös joutua korvaamaan kokonaan itse.

4.1 Kela

Kansaneläkelaitos (Kela) hoitaa Suomessa asuvien perusturvaa, sekä tutkii ja kehittää sitä. Kelan hoitamaan sosiaaliturvaan kuuluvat lapsiperheiden tuet, sairausvakuutus, kuntoutus, työttömän perusturva, asumistuki, opintotuki ja vähimmäiseläkkeet. Kela huolehtii myös vammaisuuksista, so-tilasavustuksista sekä maahanmuuttajan tuesta. Yli puolet Kelan menoista katetaan valtion rahoituksella. (Kela 2009c, 3-4)

Kansaneläkelaitoksen kuntoutuspalveluja säätelee laki Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta (610/1991, KKL). Kela korvaa ammatillisen ja lääkinnällisen kuntoutuksen kuluja. Kela tukee myös muuta harkinnanvaraista kuntoutusta, jota toteutetaan eduskunnan vuosittain myöntämän määrärahan turvin. (Paatero, Kivekäs & Vilkkumaa 2001, 114) Kuntoutuksista aiheutuneita kustannuksia Kela korvaa joko kuntoutujalle itselleen tai suoraan kuntoutuspalveluiden tuottajalle. Kelan piiriin kuuluvat kuntoutukset ovat kuntoutujalle yleensä maksuttomia. Kuntoutuksen lisäksi Kela voi korvata kuntoutuksista aiheutuneita matkakustannuksia ja myöntää kuntoutusrahaa toimeentulon turvaamiseksi. (Kela 2009a)

Kelan vastuualueeseen kuuluu myös vaikeavammaisten lääkinnällinen kuntoutus. Se on tarkoitettu alle 65-vuotiaille, ja sen tarkoituksena on edesauttaa itsenäistä selviytymistä ja parantaa tai ylläpitää työ- tai toimintakykyä. Kelan kustantamassa vaikeavammaisten lääkinnällisessä kuntoutuksessa edellytyksenä on, että se perustuu asiakasta hoitavan yksikön lääkärin tekemään kuntoutussuunnitelmaan. (Kela 2009c, 7-8) Tuki myönnetään yleensä 1- 3 vuodeksi kerrallaan. (Kela 2009b)

4.1.1 Hevosavusteisten kuntoutuspalveluiden korvattavuus

Ratsastusterapia on Kelan korvaamana hyväksytty lääkinnällisenä kuntoutuksena, painottuen fysioterapeuttiseen liike- ja liikuntahoitoon. Kela katsoo ratsastusterapian olevan lähinnä fysioterapiaan rinnastettava hoidollinen toimenpide ja se korvaa sen sairausvakuutuslain nojalla. Kela korvaa ratsastusterapiaa motorisissa ongelmissa, autismissa ja kehitysvammaisuudessa fyysisin perustein, sekä motivointikeinona fysio- ja toimintaterapiaan. Lisäksi Kela voi korvata sosiaaliseen kuntoutukseen liittyvää sopeutumisvalmennusta vammaispalvelulain mukaisesti. Kelan mukaan päteviä ratsastusterapeutteja ovat vain fysio- tai toimintaterapian pohjakoulutuksen omaavat, ja vain näiden toteuttaman terapian Kela korvaa. (Palola 2003, 81, 96)

Sosiaalipedagogista hevostoimintaa Kela ei korvaa kuntoutuksena. Toiminnan vaikuttavuudesta on olemassa vain vähän tutkittua tietoa vaikka käytännön kokemukset ovatkin olleet hyviä. (Yli-Viikari ym. 2009, 34)

4.2 Terveysthuolto ja sosiaalitoimisto

Päävastuu kuntoutuksesta on aina kotikunnalla. Terveysthuollon tehtävä on määritellä sairauksista, vioista ja vammoista johtuvia ja niihin liittyviä toimintakykyongelmia, sekä etsiä niille kuntoutuskeinoja ja laatia kuntoutussuunnitelmat. Se myös seuraa kuntoutumisen edistymistä ja toimii yhteistyössä muiden kuntoutustahojen kanssa. Terveysthuolto on vastuussa kuntoutuksen kokonaisuudesta ja sen tulee vastata prosessin suunnittelusta ja toteutuksesta, sekä lausunnoista. (KunNet, 2009)

4.3 Vakuutusyhtiö

Tapaturma- tai liikennevakuutusyhtiö korvaa toimintakykyä edistävää ja ylläpitävää kuntoutusta, jos kuntoutustarpeen syynä on työtapaturma, ammattitauti tai liikennevahinko. Yleinen edellytys on, että henkilön työ- tai toimintakyky tai ansiomahdollisuudet ovat tapaturman tai ammattitaudin vuoksi heikentyneet, tai on todennäköistä, että ne voisivat myöhemmin olennaisesti heikentyä. Kuntoutuksessa korvataan kuntoutuksesta aiheutuneet tarpeelliset ja kohtuulliset kustannukset (esim. opiskelu- ja matkaku- lujat) sekä kuntoutuksesta aiheutunut ansionmenetys. (Vakuutuskuntoutus vkk ry n.d.)

5. PUHELINHAASTATTELU UUDENMAAN ALUEELLA

ProAgria Uusimaa halusi kerätä Uudenmaan alueelta tietoa hevosavusteisten kuntoutuspalveluiden käytöstä alueen yrittäjien tarpeeseen. Toimintamalleja, joihin aloitteleva yrittäjä saattaisi tukeutua, on olemassa vähän ja haasteena on toiminnan organisointi ja rahoitus, sekä kysynnän ja tarjonnan yhteensovittaminen. Haastattelulla pyrittiin keräämään näitä tietoja Uudenmaan alueelta yrittäjien avuksi.

5.1 Haastattelun tarkoitus

Haastattelulla pyrittiin selvittämään miten hevosavusteiset kuntoutuspalvelut käytännössä Uudenmaan alueella toimivat ja kuinka paljon niitä käytetään. ProAgria Uusimaa halusi kartoittaa toimintamalleja em. kuntoutuspalveluissa ja selvittää mahdolliset tulevaisuuden markkinat. Kyselyn osaluista olivat tietämys hevosavusteisista kuntoutuspalveluista, kuntoutuspalveluiden käyttö, käyttäjäryhmät, rahoituksen muodostuminen, palveluiden saatavuus sekä kysyntä ja kiinnostus. Lisäksi kysyttiin joitakin taustatietoja.

Haastateltaviksi valittiin alueen kuntien sosiaalitoimen johtajia, yksityisten perhekotien yrittäjiä, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin psykiatrisia sairaaloita, sekä kehitysvammahuollon erityishuoltopiirit. Lisäksi haastatteluun kysyttiin näkemyksiä erilaisilta järjestöiltä, joista osa myös itse tuottaa koulutus- ja kuntoutuspalveluja.

5.2 Haastattelun suorittaminen

Haastattelun suoritustavaksi valittiin puhelinhaastattelu. Kattavaa osoitustietoa haastateltavista ei ollut tiedossa, ja siksi olisi ollut vaikeaa kohdentaa kyselyä sähköpostitse tai kirjeitse. Sähköposti otettiin kuitenkin avuksi niiden kohdalla, joiden sähköpostiosoitteet olivat tiedossa, helpottamaan kyselyn suorittamista.

Haastattelu suoritettiin tammikuun 2010 aikana. Kaikille joiden sähköpostiosoitteet olivat tiedossa, kyselypohja (LIITE2) lähetettiin tutustuttavaksi etukäteen ja halutessaan he saivat siihen myös sähköpostitse vastata. Kyselyn mukana lähetettiin saatekirje (LIITE1). Niille, jotka sähköpostilla eivät vastanneet, kysely suoritettiin puhelimitse tammikuun viimeisillä viikoilla.

Kahdelletoista järjestölle lähetettiin sähköpostitse saatekirje (LIITE3) ja kysely (LIITE2) tammikuun toisella viikolla. Heitä pyydettiin vastaamaan kyselyyn soveltuvien osien, sekä vapaamuotoisesti tammikuun loppuun mennessä.

6. HAASTATTELUN TULOKSET JA NIIDEN ANALYSOINTI

Haastattelusta saatu tutkimusaineisto oli melko suppea, eikä yleistettäviin tutkimustuloksiin pyrittykään. Puhelinhaastattelun vastauksista pyrittiin löytämään tietoa alueen yrittäjille, koskien hevosavusteisten kuntoutuspalveluiden nykytilaa Uudellamaalla, sekä niiden tulevaisuuden näkymiä. Myös mahdollisia ongelmakohtia koetettiin löytää.

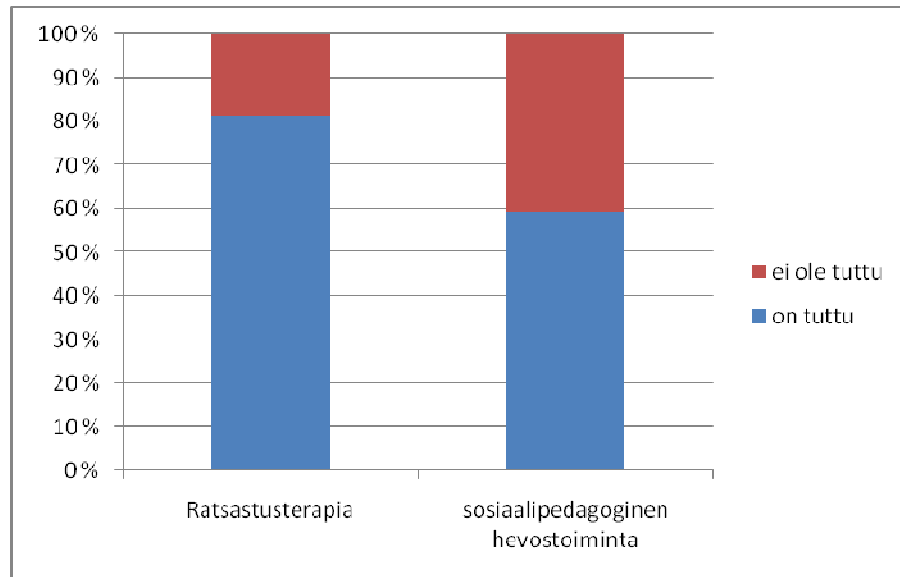
6.1 Taustatiedot

Haastateltavien määrä tutkimuksessa oli pieni. Kuntia, perusturvakuntayhtymiä ja kaupunkeja alueella on 20, joista haastateltaviksi tavoitettiin 12 kuntaa, kuntayhtymää tai kaupunkia. Ammatillisista perhekodeista hankittiin Etelä-Suomen lääninhallitukselta lista, jossa perhekoteja oli yhteensä 20. Näistä haastateltavaksi tavoitettiin 12 perhekotia. Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriin kysely lähetettiin neljän sairaanhoitoalueen johtajille, näistä vastaus saatiin kahdelta. Tämän lisäksi kysely toimitettiin Helsingin erityishuoltopiiriin, sekä Uudenmaan ja Etelä-Hämeen erityishuollon kuntayhtymä ETEVA:an, joista vastaajia ei tavoitettu. Kysely toimitettiin myös 12 erilaiseen järjestöön. Vastaus kyselyyn saatiin kuudelta.

Kaikki eri kohderyhmät mukaan lukien haastattelun vastausprosentiksi tulee siis 55 %.

6.2 Hevosavusteisten kuntoutusmuotojen tuntemus ja käyttö

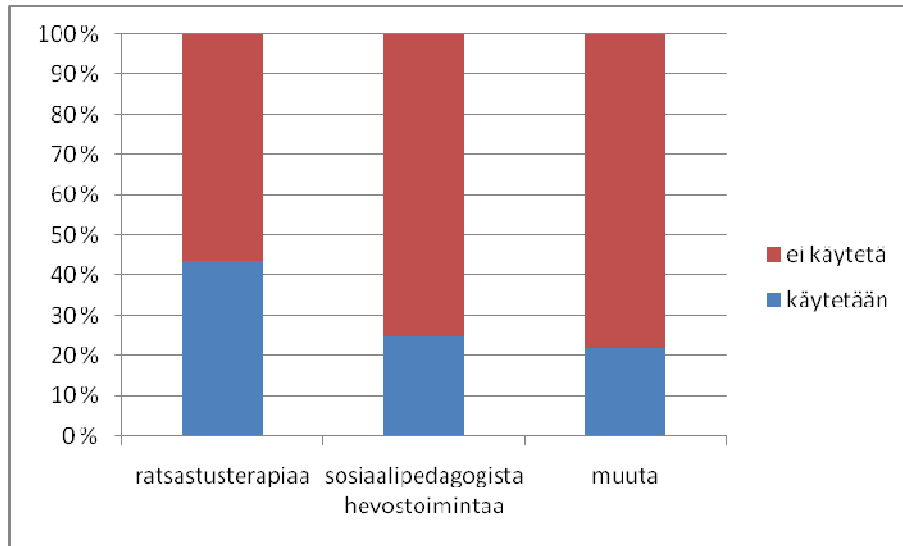
Suurimmalle osalle vastaajista ratsastusterapia ja sosiaalipedagoginen hevostoiminta olivat tuttuja kuntoutuksen muotoja (KUVA3). Tuttuudella tarkoitettiin, että vastaaja tunsi käsitteiden merkityksen. Ratsastusterapia oli hieman sosiaalipedagogista hevostoimintaa tunnetumpi.

KUVA 3 Ratsastusterapian ja sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tuntemus

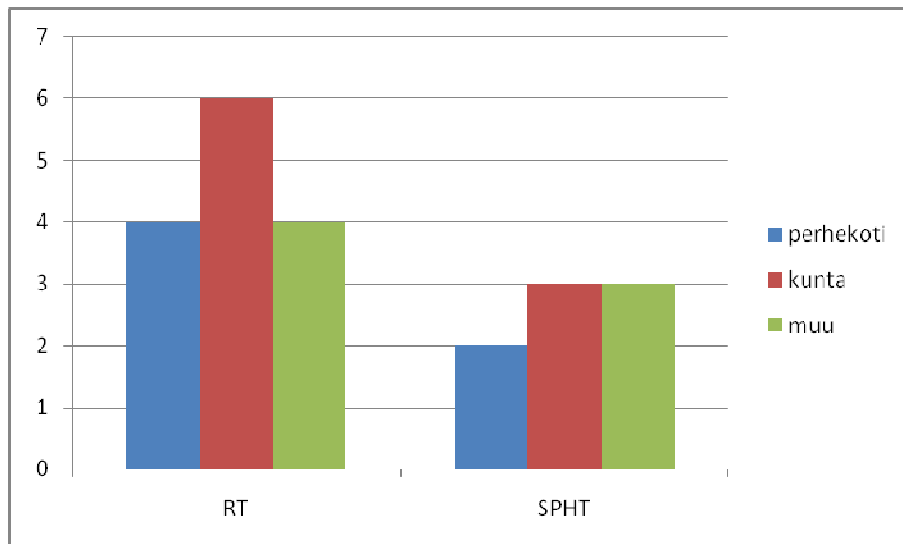
Vaikka hevosavusteisia kuntoutusmuotoja tunnettiin melko laajasti alueella, niitä käyttivät edustamassaan organisaatiossa vain 47 % vastaajista (15 vastaajaa). Ratsastusterapiaa käytti lähes puolet vastaajista, mutta sosiaalipedagogista hevostoimintaa vain 25 % vastanneista (KUVA 4). Molempia toiminnassaan käytti 19 % vastaajista eli 6 vastaajaa. Muita hevosavusteisia kuntoutusmuotoja kerrottiin olevan tavallisen ratsastuksen käyttö (4

vastaajaa) ja hevostoiminnan käyttö kasvun ja tunnekasvatuksen tukena (3 vastaajaa).

KUVA 4 Hevosavusteisten kuntoutuspalveluiden käyttö

Sekä ratsastusterapiaa että sosiaalipedagogista hevostoimintaa käyttävistä tahoista ei selkeästi suurinta tai pienintä voida erottaa (KUVA5). Ratsastusterapiassa 43 % käyttäjistä oli kuntia, 28 % perhekoteja ja 29 % muita. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kohdalla puolestaan kuntia oli 37 %, perhekoteja 25 % ja muita 38 %. Muihin organisaatioihin kuuluvat järjestöt, vammaispalveluiden erityishuoltopiirit, sekä Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin sairaalat.

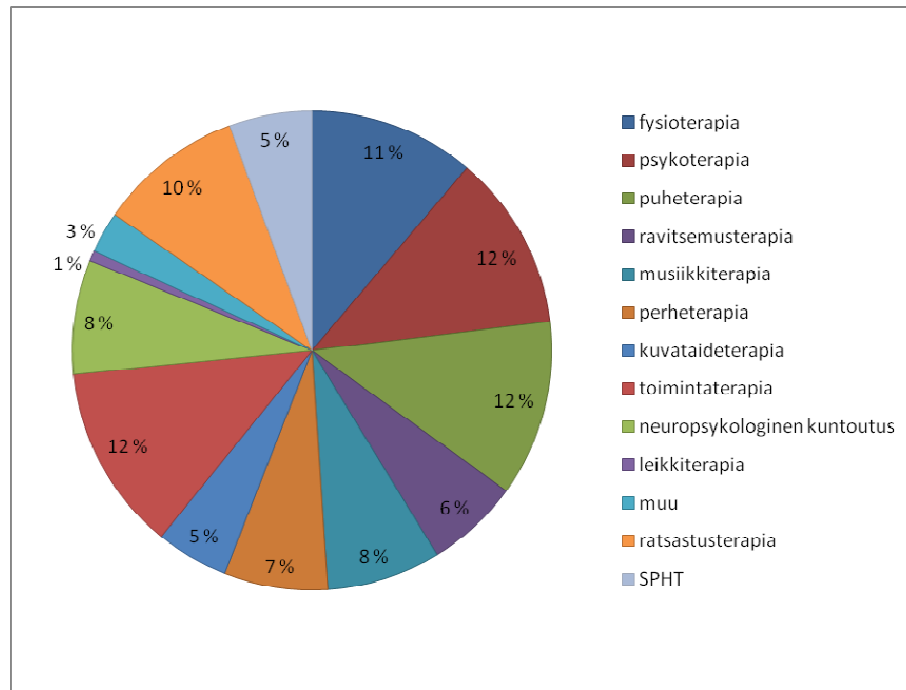

KUVA 5 Ratsastusterapiain ja sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käyttäjät

Haastattelussa kysyttiin myös muiden kuin hevosavusteisten kuntoutusmuotojen käyttöä. Suhteutettuna muihin kuntoutusmuotoihin, ratsastusterapiaa käytettiin 10 % kaikista terapiamuodoista ja sosiaalipedagogista he-

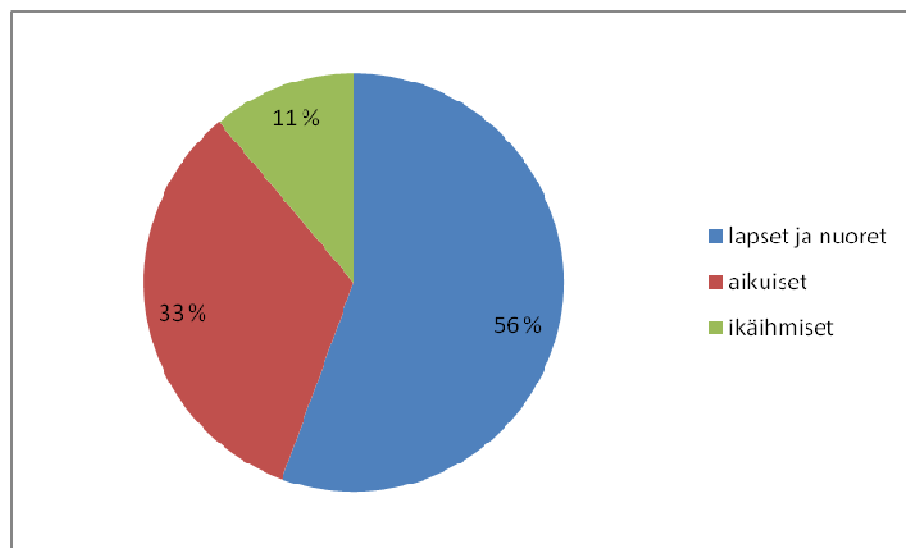
vostoimintaa 5 % kaikista kuntoutusmuodoista (KUVA6). Yhteensä hevosavusteisten kuntoutusmuotojen osuus kaikista kuntoutuspalveluista on siis melko suuri. Yli kymmenesosa kaikista kuntoutusmuodoista on tutkimuksen mukaan hevosavusteisia.

KUVA 6 Eri kuntoutusmuotojen käyttö

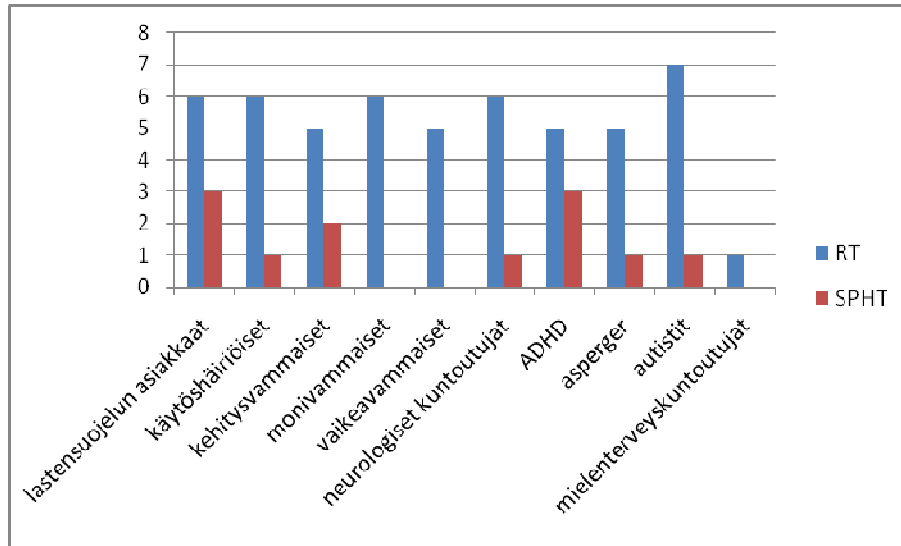
6.3 Kuntoutuspalveluiden käyttäjäryhmät

Kuntoutuspalveluiden käyttäjäryhmistä selkeästi suurin on lapset ja nuoret (KUVA 7). Kaikista käyttäjistä 56 % on lapsia ja nuoria.

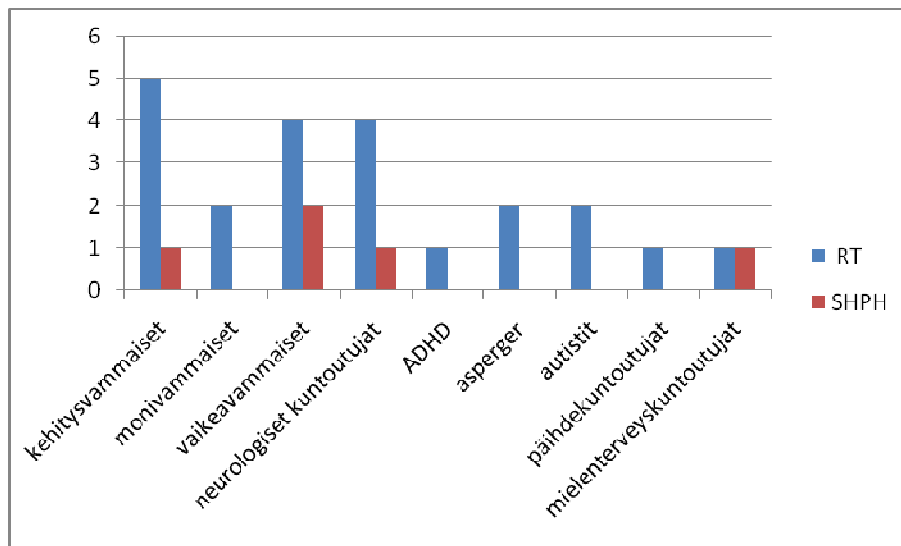

KUVA 7 Hevosavusteisten kuntoutuspalveluiden käyttäjät

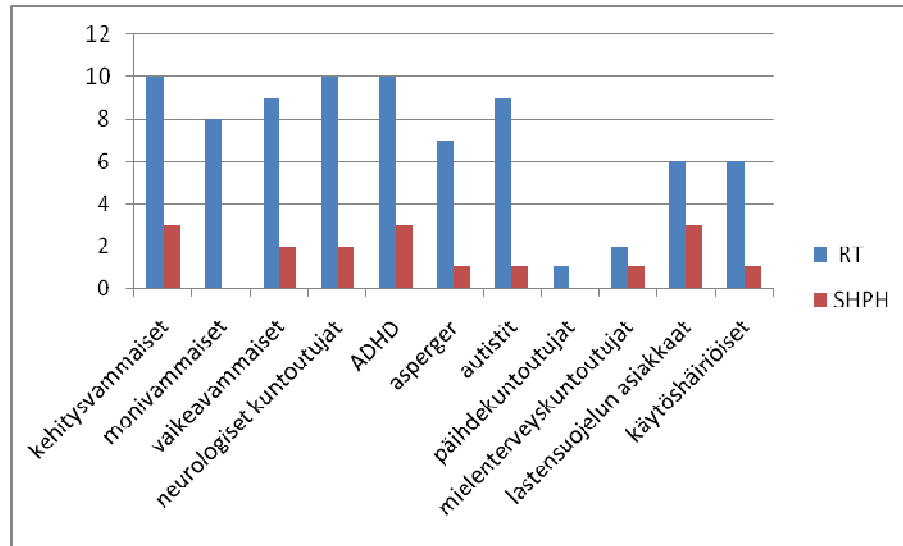
Ratsastusterapian kohdalla lapsista ja nuorista jakauma menee eri asiakasryhmien kesken lähes tasan (KUVA 8). Sosiaalipedagogista hevostoimintaa eniten käyttävät lastensuojelun asiakkaat ja ADHD lapset. Aikuisista puolestaan suurin osa ratsastusterapian käyttäjistä oli kehitysvammaisia, monivammaisia tai neurologisia kuntoutujia (KUVA 9). Sosiaalipedagogista hevostoimintaa käyttäviä aikuisia ei ollut kuin muutamissa organisaatioissa, eikä sen kohdalla käyttäjäryhmistä voida tehdä kovinkaan laajoja päätelmiä. Kun verrataan sekä aikuisten että lasten ja nuorten käyttäjäryhmiä yhdessä, suurimmaksi käyttäjäryhmäksi muodostuvat eristeiset vammaiset, neurologiset kuntoutujat sekä ADHD tapaukset (KUVA 11). Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa suurin ryhmä on lastensuojelun asiakkaat.

KUVA 8 Ratsastusterapian ja sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käyttäjäryhmät, lapset ja nuoret

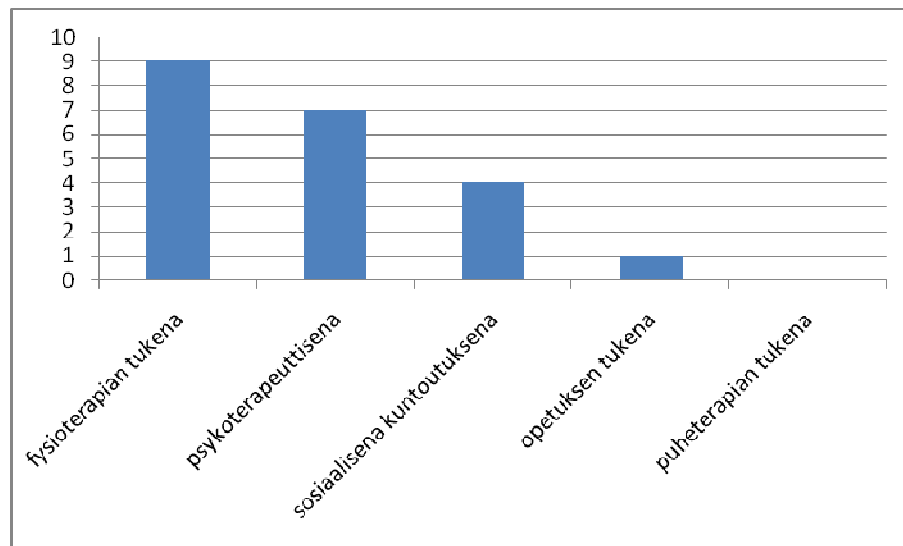

KUVA 9 Ratsastusterapian ja sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käyttäjäryhmät, aikuiset

KUVA 10 Ratsastusterapiian ja sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käyttäjärühmät, kaikki

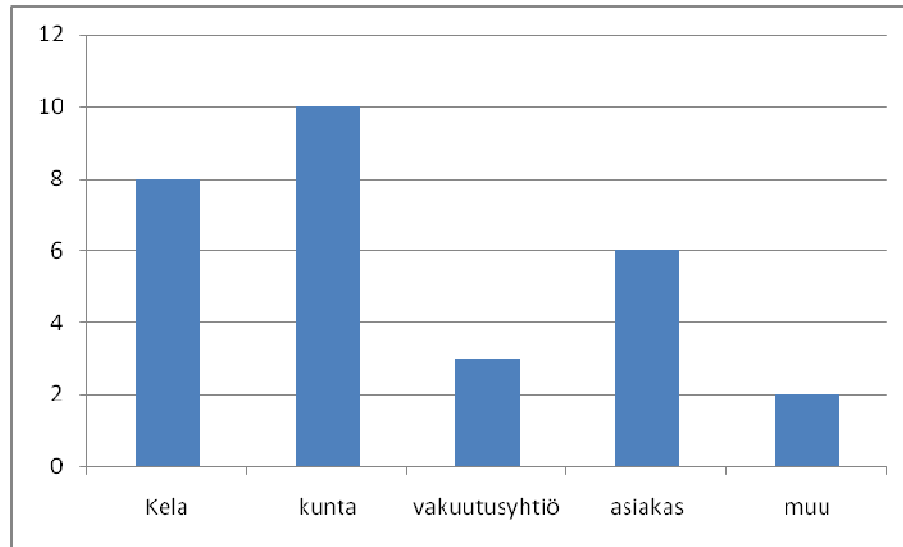
Ratsastusterapiasta kysyttiin myös käyttömuotoa (KUVA 11). Yleisimmin ratsastusterapiaa käytettiin fysioterapian tukena tai psykoterapeuttisena ratsastusterapiana. Myös sosiaalisena kuntoutuksena ja opetuksen tukena sitä hyödynnettiin. Kukaan vastaajista ei kertonut käyttävänsä ratsastusterapiaa puheterapian tukena.

KUVA 11 Ratsastusterapiian käyttömuodot

6.4 Rahoituksen muodostuminen

Hevosavusteisten kuntoutuspalveluiden rahoittaja on kyselyn mukaan useimmiten kunta tai Kela (KUVA 12). Kuntien lukua suurentaa perhekotien vaikutus. Perhekoteista kaikissa, joissa hevosavusteisia terapiapalveluita käytettiin, kuntoutus kuului lapsen tai nuoren hoitopaikkamaksuun, eikä sen osuutta siitä ollut erikseen määritelty. Tällöinkin siis hoidon maksajana käytännössä toimii kunta, joka korvaa lapsen hoitopaikan. Monessa tapauksessa myös asiakas itse saattoi toimia kuntoutuksen maksajana. Tämä kuitenkin selittyy osaksi sillä, että useat vastaajat kertoivat asiakkaan jatkavan kuntoutusta, joko terapiamuotoisena tai harrastuksena, korvatun ajanjakson jälkeen. Muiksi maksajatahoiksi mainittiin Raha-automaattiyhdistys RAY, joka tukee järjestöjen järjestämää kuntoutusta.

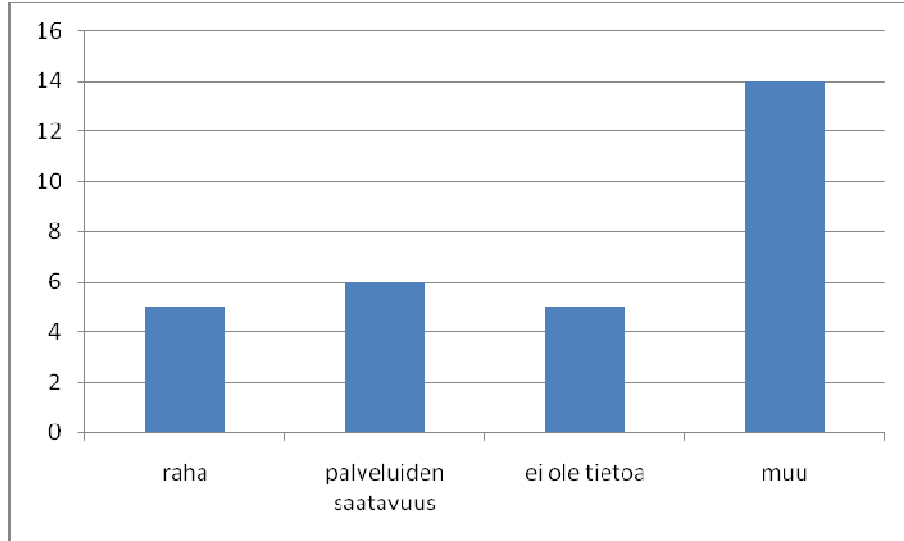
KUVA 12 Hevosavusteisten kuntoutuspalveluiden rahoitus

Kaikissa vastuksissa, joissa kuntoutus korvattiin asiakkaille, se korvattiin kokonaan. Kukaan ei vastannut kuntoutuksesta korvattavan vain tiettyä osuutta.

6.5 Palveluiden saatavuus

Suomen ratsastusterapeutit ry:n terapeuttilistan (Suomen ratsastusterapeutit ry n.d.) mukaan Uudenmaan alueella toimii tällä hetkellä 22 ratsastusterapeuttia. Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry puolestaan listaa Uudellamaalla 9 sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toimijaa. (Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry n.d.) Puhelinhaastattelussa palveluiden saatavuutta tiedusteltiin kysymyksessä, jossa kysyttiin syitä hevosavusteisten kuntoutuspalveluiden käyttämättömyyteen (KUVA 13). Palveluiden saatavuus ei ollut syynä em. kuntoutuspalveluiden käyttämättömyyteen kuin 20 %:lla vastaajista. Yleisimmäksi syyksi nousivat muut syyt, joista suurin oli asiakkaiden yksilöllisen hoidon tarve (7 vastaajaa). Yksilöllisen hoidon tarpeella tarkoitettiin, ettei organisaatiossa ollut asiakkaita, jotka olisivat hevosavusteisia kuntoutuspalveluja voineet hyödyntää.

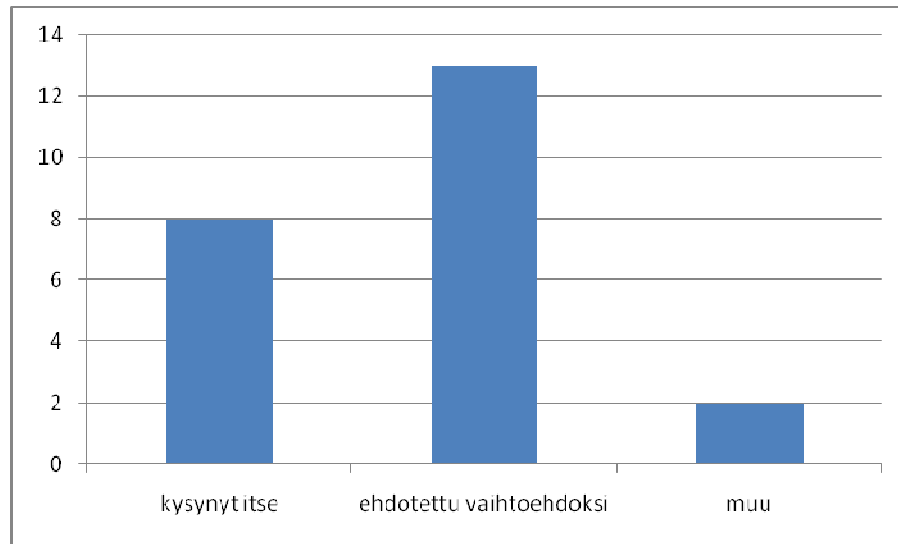
Asiakkaat saattoivat olla joko liian nuoria, tai liian vanhoja. Muiksi syiksi vastauksissa mainittiin heikko tutkimusnäyttö (2 vastaajaa), sopimattomuus konseptiin (3 vastaajaa), asiakkaiden allergiat (1 vastaaja), ja ajanpuute (1 vastaaja). Tietämättömyys ko. palveluista tai palvelun tarjoajista nousi syyksi viidellä vastaajista. Raha oli syynä yhtä monella.

KUVA 13 syyt hevosavusteisten kuntoutusmuotojen käyttämättömyyteen

Myös puhelinkeskusteluissa ja avoimissa kysymyksissä nousi esille palveluiden saatavuus. Saatavuus jakoi mielipiteitä. Kuusi vastaajaa oli sitä mieltä, että palveluita on hyvin lähialueilla saatavissa. Kuusi vastaajaa puolestaan toivoi, että palveluita tulisi olla satavissa paremmin, ja mahdollisesti jopa omassa kunnassa. Selvää alueellista jakoa vastaajien keskuudesta ei pysty määrittämään, vaan vastaajat ovat melko tasaisesti eri puolilta Uudenmaan maakuntaa. Erityistarpeeksi mainittiin mm. vaikeavammaisille tarkoitettujen ratsastuspalveluiden osajien lisääminen ja toisaalta myös sellaisten palvelun tarjoajien lisääminen, jotka pystyisivät jatkamaan palvelua korvatus ajanjakson jälkeen asiakkaan itse maksamana harrastuksena.

Saatavuuden lisäksi haastattelussa tiedusteltiin, miten asiakas on löytänyt palvelun. Useimmissa tapauksissa kuntoutusmuotoa on ehdotettu asiakkaalle organisaation puolesta (KUVA 14).

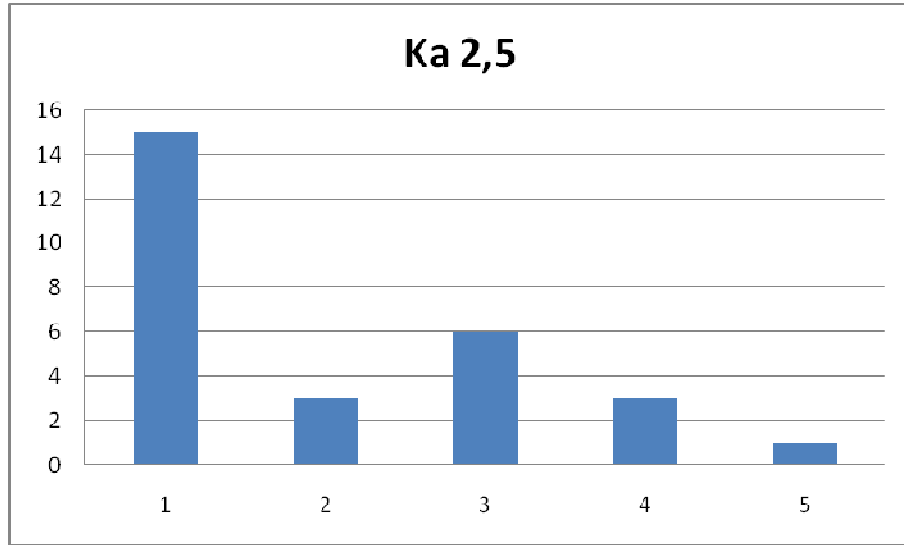

KUVA 14 *Palvelun löytyminen*

6.6 Hevosavusteisten kuntoutuspalveluiden tärkeys ja tulevaisuuden kiinnostus

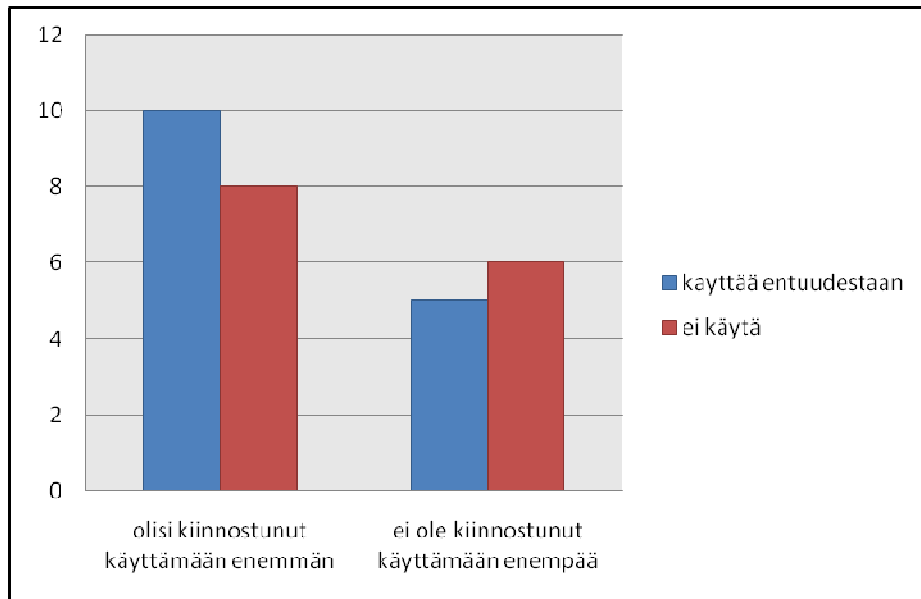
Hevosavusteisten kuntoutusmuotojen käytön laajuudesta organisaation sisällä ei vastauksia saatu kuin kahdeksalta vastaajalta (25 %). Kuudella vastaajista kuntoutuspalveluja käytti alle 5 asiakasta vuodessa ja kahdella 6-10 asiakasta vuodessa.

Kuntoutusmuodon tärkeyttä yksikön toiminnassa pyydettiin kuvaamaan asteikolla 1-5, jossa 1 = ei niin tärkeä ja 5=hyvin tärkeä (KUVA15). 54 % vastaajista koki hevosavusteiset terapiat ei niin tärkeiksi organisaationsa toiminnassa. Keskiarvoksi hevosavusteisten kuntoutuspalveluiden tärkeydelle muodostui 2,5. Mikäli keskiarvoon ei lasketa mukaan niitä vastuksia, joiden organisaatioissa hevosavusteisia terapiottoja ei tällä hetkellä käytetty lainkaan, keskiarvoksi tulee 2,8.

KUVA 15 Hevosavusteisten terapioiden tärkeys organisaatiolle, 1=ei niin tärkeä ja 5=hyvin tärkeä

Haastattelussa kysyttiin organisaatioiden halukkuutta käyttää hevosavusteisia kuntoutuspalveluja tulevaisuudessa nykyistä enemmän. Selvä enemmistö (66 %) vastaajista olisi halukas hyödyntämään hevosia kuntoutuksen tukena nykyistä enemmän. Tarkastelin vastauksia myös sen suhteen käyttikö organisaatio palveluja jo ennestään vai ei (KUVA 16). Tästä ei kuitenkaan selvinnyt selvää jakaumaa vastaajien kesken. Hieman useammin ne jotka jo entuudestaan käyttivät palveluita, olisivat halukkaita käyttämään niitä enemmän kuin ne, jotka eivät entuudestaan käyttäneet.

KUVA 16 Kiinnostus jo palveluita käyttävien ja käyttämättömien kesken

Vaihtoehtokysymyksen lisäksi tiedusteltiin mahdollisia syitä vastaukseen. Useammassa vastauksessa tuotiin esille kuntoutusmuodon mielekkyys. Hevosavusteiset terapia- ja kuntoutusmuodot koetaan mielekkäiksi ja positiivisena nähdään myös mahdollisuus jatkaa toimintaa harrastuksena kuntoutusjakson jälkeen.

”Koetaan mielekkäiksi kuntoutusmuodoksi, siitä voi myös tulla harrastus” Kunta Uudellamaalla

Hevosavusteiset terapiamuodot nähtiin myös erittäin hyödyllisinä, puutteellisesta tutkimusnäytöstä huolimatta.

”Useat asiakkaamme hyötyvät ratsastuksen vaikutuksista ja tarjolla olisi juuri asiakasryhmällemme sopivaa kokonaisvaltaista hevostoimintaa, mutta kunnan tarjoaman toiminnan ongelmana on kuljetuskustannukset” Kunta Uudellamaalla

”Uskomme vahvasti eläinten kuntouttavaan voimaan” Perhekoti Uudellamaalla

Kielteisen vastauksen antaneista useampi kertoi syyksi, ettei tällä hetkellä ole asiakkaita, jotka em. palveluja tarvitsisivat. Syyksi mainittiin myös oman ajan riittämättömyys ja terapeuttien resurssit.

”Rajan asettavat lähinnä terapeuttien resurssit, lähetteitä tulee paljon ja jonoa tahtoo kertyä.” Sairaala

6.7 Kuntoutuspalveluiden kehitystarpeet

Viimeisessä avoimessa kysymyksessä tiedusteltiin kuntoutus- ja terapiapalveluiden kehitystarpeita. Vastaukset kysymykseen olivat hyvin erityyppisiä, eikä yhtenäisiä selkeitä linjoja tullut vastauksissa juuri esille.

Terapiapalveluihin kaivattiin lisää monipuolisuutta ja parempaa mahdollisuutta hyödyntää eri kuntoutusmuotoja. Toisaalta toivottiin myös kuntoutustarpeen kasvaessa enemmän ryhmämuotoista kuntoutusta ja lisää kausiluontoisuutta resurssipulan korvaamiseksi.

Palveluiden tulisi olla myös nykyistä helpommin saatavissa omasta kunnasta. Kuljetusjärjestelyt nousivat monella syyksi ostopalveluiden käyttämättömyyteen ja niihin kaivattiin selkeämpää käytäntöä.

Moni vastaaja toivoi, että lapset saisivat joustavasti terapian, joka valittaisiin yksilöllisesti lasten tarpeita vastaamaan, eikä rahoituksen perusteella. Tämän hetkinen tilanne valitettavasti liian usein on se, että sisällölliset arvot jäävät rahakysymysten jalkoihin.

Hevosavusteisia terapiapalveluita kaivattiin lisää ja niistä toivottiin lisää informaatioita. Kehitysehdotuksena pintaan nousi infotilaisuudet, koulutukset tms. joissa ratsastusterapian ja sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikuttavuutta ja käytäntöjä esiteltäisiin. Hevos- ja eläinavusteiset oikeat

psykoterapiat haluttiin myös näkyvämpään ja vakavasti otettavampaan asemaan. Ratsastusterapiaan ei juurikaan ohjauduta lastensuojelun kautta, vaikka se olisikin yksi mahdollista lastensuojelun tukitoimista. Kehitystarve olisikin lisätä tietoisuutta erityisesti ratsastusterapian käytöstä sosiaalisena kuntoutuksena. Myös lääkinnällisen kuntoutuksen työryhmiin kaivattiin nykyistä enemmän eri alan asiantuntijoita. Työryhmät päättävät kuntoutuksiin myönnettävistä maksusitoumuksista, ja tietämättömyys vaikuttaa päätöksiin.

6.8 Järjestöjen näkemys

Monet järjestöt tuottavat koulutus- ja kuntoutuspalveluja jäsenilleen. Koska järjestöjen toimintakenttä kuitenkin kattaa yleensä koko Suomen, eikä rajoitu pelkästään Uudenmaan alueelle, käsittelen järjestöjen vastaukset myös omana kappaleenaan.

Kyselyyn pyrittiin valitsemaan järjestöjä eri sairaus-/vammaryhmistä. Osa järjestöistä oli ns. edunvalvontajärjestöjä, joilla ei ole omaa kuntoutustoimintaa. Osa puolestaan järjesti erilaisia kuntoutumiskursseja ja sopeutumisvalmennusta. Alkujaan haastattelu lähetettiin 12 järjestöön, joista vastauksia lopulta saatiin kuudelta (50 %). Vastaajat olivat Kehitysvammaisten Tukiliitto, Mielenterveyden keskusliitto, ADHD-liitto, A-klinikkasäätiö, Näkövammaisten keskusliitto, sekä Invalidiliitto.

Kaikissa vastanneissa järjestöissä ratsastusterapia ja sosiaalipedagoginen hevostoiminta olivat tuttuja käsitteitä, mutta vain kahdessa oli hevostoimintaa järjestön toimesta hyödynnetty kuntoutuskursseilla. Kolme vastaajaa kertoi jäsentensä kuntoutukseen usein kuuluvan kyllä ratsastusterapiaa, mutta ei järjestön kursseilla, eikä järjestön kautta. Rahoitus järjestöjen kursseilla muodostui joko Raha-automaattiyhdistys RAY:n tuella, tai Kelan korvaamana.

Kiinnostusta ratsastusterapian tai sosiaalipedagogisen käyttöön oli noin puolella vastaajista. Vastaajien mukaan asiakkailta tulee silloin tällöin toiveita hevosavusteisista kuntoutuspalveluista kursseille, eikä ole poissuljettu, ettei jossakin vaiheessa niitä vielä käytettäisi. Käyttämättömyyden syyksi kerrottiin sopimattomuus tämän hetkiseen konseptiin.

7. YHTEENVETO

Käsitteenä ratsastusterapia antaa asiaa tuntemattomalle mielikuvan pelkää ratsastamisesta tai jopa ”ratsastelusta”. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta puolestaan ymmärretään usein pelkäksi puuhasteluksi tallilla. Haastatteluni mukaan sosiaalipedagoginen hevostoiminta oli lähes puolelle vastaajista tuntematonta, lähes 20 % vastaajista kertoi hevosavusteisten palveluiden käyttämättömyyden syyksi tietämättömyyden ko. palveluista tai palvelun tarjoajista ja 8 % vastaajista sanoi käyttämättömyyden syyksi heikon tutkimusnäytön. Tästä mielestäni voidaan päätellä jo se, että tietämystä hevosavusteisista terapioiden ja palveluiden tarjoajista tulisi lisätä, sekä lisätutkimuksille aiheesta olisi tarvetta. Myös avoimissa vastauksissa

esille tuli tarve tietämyksen lisäämiselle em. kuntoutusmuodoista. Julkisel-la sektorilla hoidoilta vaaditaan kustannustehokkuutta, minkä vuoksi hoitomuotojen vaikuttavuudesta on pystyttävä tarjoamaan näyttöä, jonka perusteella voidaan tehdä oikea valinta eri hoitomuotojen välillä. Tutkimusnäytön puuttumisen voidaan helposti päätellä olevan syynä hevosavusteisten terapioiden vähäiseen käyttöön.

Haastattelun mukaan suurin osa asiakkaista löytää hevosavusteiset kuntoutusmuodot organisaation edustajan ehdotuksen ja suosituksen kautta. Tästäkin voidaan vetää johtopäätelmä siihen, kuinka tärkeässä roolissa organisaatioiden edustajien tietämys terapiapalveluista on. Mikäli heillä ei ole tietoa palveluista tai niiden saatavuudesta, eivät he myöskään osaa asiakkaitaan palveluiden äärelle ohjata.

Useammassa keskustelussa perhekotien edustajien kanssa tuli myös esille käsitteen terapia tai kuntoutus käyttö. Moni kertoi, etteivät heidän organisaationsa asiakkaat, jotka siis ovat lastensuojelun asiakkaita, käytä mitään terapioiden tai kuntoutusta. Heillä puhutaan harrastuksista. Osassa asiakkaat kävivät perinteisillä ratsastustunneilla. Samojen organisaatioiden edustajat eivät tunteneet sosiaalipedagogista hevostoimintaa lainkaan. Mielestäni myös tästä voidaan päätellä, ettei sosiaalipedagogista hevostoimintaa riittävästi tunneta. Käsitteiden mukaan sosiaalipedagoginen hevostoiminta voisi olla juuri se vaihtoehto ratsastusterapian ja tavallisen ratsastuksen välillä, mitä lastensuojelun asiakkaat perhekodeissa tarvitsivat. Ongelmana on vain tietämättömyys palveluista.

Haastattelun mukaan hevosavusteisia kuntoutuspalveluja on jo useassa kunnassa, perhekodeissa ja sairaalassa Uudellamaalla käytössä. Ratsastusterapiaa käytti noin 44 % vastaajista, sosiaalipedagogista hevostoimintaa noin 25 % ja näistä 19 % käytti molempia. Muiden kuntoutuspalveluiden suhteen hevosavusteisia kuntoutuspalveluja tarkastellessa ratsastusterapiaa käytettiin noin 10 % kaikista terapiapalveluista ja sosiaalipedagogista hevostoimintaa käytettiin noin 5 %. Yli kymmenesosa kaikista kuntoutuspalveluista tutkimuksen mukaan on siis hevosavusteisia. Arvioitaessa hevospalveluiden tärkeyttä organisaatioille yhdestä viiteen, keskiarvoksi muodostui 2,5. Tästäkin voidaan päätellä hevosavusteisilla kuntoutuspalveluilla olevan jo hyvä jalansija Uudenmaan alueella. Vastaavanlaisia kyselyjä ei kuitenkaan muualla ole suoritettu, eikä siksi ole vertailukohteita mihin tulosten oikeellisuutta voisi rinnastaa. Suppeassa aineistossa pienetkin muutokset heittävät prosenttiosuuksia paljon. Uskon, että ne tahot, jotka hevospalveluita käyttivät, olivat innokkaampia vastaamaan kyselyyn, kuin ne, jotka eivät käyttäneet. Tämä siitä syystä, että ne, jotka hevospalveluita käyttivät, uskovat asiaansa ja ovat siitä tietysti kiinnostuneita. Kuntoutusmuotoprosentteihin vaikuttavat myös kuntien, kaupunkien ja perusturvakuntayhtymien vastaajien erilaisuus. Vaikka vastaajiksi pyrittiin saamaan sosiaalitoimen johtajia, siirrettiin useissa kunnissa käytännön syistä vastausvelvollisuus jollekin muulle taholle. Osassa kunnista vastaajana toimi siis sosiaalityöntekijä, vammaispalveluista vastaava henkilö, kuntoutusjohtaja tai joku muu, joka saattoi vastata vain oman toimintakenttensä sisältä. Tämä tietysti vaikuttaa tuloksiin.

Käyttäjryhmiä hevosavusteisilla teraatioilla tutkimuksenikin mukaan on monia. Ratsastusterapiassa käyttö jakautuu melko tasaisesti eri käyttäjäryhmien kesken. Pääpaino, kuten olettaa saattaa, on niillä kuntoutujaryhmillä, joihin ratsastusterapiaa voidaan hyödyntää lääkinällisenä kuntoutuksena, ja johon voidaan siis hakea korvausta Kelalta. Yleisin ratsastusterapian käyttömuoto tutkimuksen mukaan onkin ratsastusterapian käyttö fysioterapian tukena. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on kokonaisuudessaan pienempää ja siinä selkeästi suurimmaksi käyttäjäryhmäksi muodostuvat lapset ja nuoret, ja heistä lastensuojelun asiakkaat sekä ADHD kuntoutajat.

Hevosavusteisten kuntoutusten yleisimmät rahoittajat ovat kunta tai Kela. Kela siitäkin huolimatta, ettei se tällä hetkellä korvaa kuin ratsastusterapiaa motorisissa ongelmissa, autismissa ja kehitysvammaisuudessa fyysisin perustein, motiointikeinona fysio- ja toimintaterapiaan sekä sopeutumisvalmennuksena vammaispalvelulain mukaisesti. Kela ei korvaa sosiaalipedagogista hevostoimintaa lainkaan.

Tutkimuksen mukaan hevosavusteisille kuntoutuspalveluille on kysyntää Uudellamaalla myös jatkossa. Yli puolet vastaajista olisi tulevaisuudessa kiinnostuneita käyttämään nykyistä enemmän hevosavusteisia kuntoutuspalveluja.

Haastattelu on tehty alueellisesti, eikä työni empiirinen osa siten ole yleistettävissä, eikä siihen ole pyrittykään. Pienen haastateltavien lukumäärän on katsottu riittävän, koska haastattelujen tarkoituksena ei varsinaisesti ole tarkoitus todistaa tai yleistää mitään, vaan ainoastaan tuoda lisää tietoa alueen yrittäjien käyttöön.

LÄHTEET

Halonen, S. 1992. Hevonen Terapeutina. Tampereen Yliopisto. Psykologian pro gradu –tutkielma.

Hevosopisto 2009. Ypäjä. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta syrjäytymisen ehkäisyssä ja sosiaalisessa kuntoutuksessa.

[http://www.hevosopisto.fi/index.phtml?page_id=123583&navi_id=123583&viitattu 27.12.2009](http://www.hevosopisto.fi/index.phtml?page_id=123583&navi_id=123583&viitattu%2027.12.2009)

Huhta, A. Hevosen parantava voima - sosiaalipedagoginen hevostoiminta lastensuojelutyössä. Tiivistelmä. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta syrjäytymisen ehkäisyssä ja sosiaalisessa kuntoutuksessa - täydennyskoulutus. projektityö.

http://www.hevostoiminta.net/files/hevostoiminta.kotisivukone.com/huhta_projektity.doc viitattu 27.12.2009

Hyvätti, N. 2009. Ohjat omiin käsiin -ratsastusterapia lastensuojelun sosiaalityön tukena. Suomen ratsastajainliitto Ry

Jalonen, R. 2009. Paloniemen sairaalan hoitavat hevoset. Ratsastus 4/09

Jeltu, M., Taipale, A. & Vettenterä, E. 2006. Kuulovammaisten ja kielihäiriöisten nuorten sopeutumisvalmennuskurssi. Projektikuvaus ratsastusterapiapainotteisen sopeutumisvalmennuskurssin järjestämisestä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveystieteiden opinnäytetyö.

<https://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/6327/TMP.objres.407.pdf?sequence=1>

Kaski, M., Manninen, A., Mölsä, P. & Pihka, H. 1998. Kehitysvammaisuus. Porvoo: WSOY

Kjälman, R. 2008. Hevonen oppimisprosessissa kasvattajana ja kuntouttavana. Pro Hevonen 4/2008

http://www.hevostoiminta.net/files/hevostoiminta.kotisivukone.com/pro_hevonen.doc

Kela 2007. Kelan kuntoutuslain 9 ja 10 §:n mukaisena vaikeavammaisten kuntoutuksena järjestettävät terapiat. pdf-tiedosto.

[http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/%28WWWAllDocsById%29/5984E44263E03B32C225744A0029D990/\\$file/Vaikeavamm_terapiamuistio%202007.pdf](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/%28WWWAllDocsById%29/5984E44263E03B32C225744A0029D990/$file/Vaikeavamm_terapiamuistio%202007.pdf) viitattu 27.12.2009

Kela 2009a. Kuntoutukseen. Kelan kuntoutus ja kuntoutusraha 2009. pdf – tiedosto.

[http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/alias/kuntoutus_verkko/\\$File/Kuntoutus_verkko.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/alias/kuntoutus_verkko/$File/Kuntoutus_verkko.pdf?OpenElement) Viitattu 2.10.2009

Kela 2009b. Korvaukset.

<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/190608091730HL?OpenDocument> Viitattu 1.10.2009

Kela 2009c. Yleisesite. pdf-tiedosto.

[http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/alias/Yleisesite/\\$File/Kela_yleisesite.fi_net.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/alias/Yleisesite/$File/Kela_yleisesite.fi_net.pdf?OpenElement) Viitattu 20.10.2009

Kela 2010. Kuntotus ja sopeutumisvalmennuskurssit.

http://asiointi.kela.fi/kz_app/KZInternetApplication Viitattu 31.1.2010

Kettunen, R., Kähäri-Wiik, K., Vuori-Kemilä, A. & Ihalainen, J. 2009. Kuntoutumisen mahdollisuudet. 4. uudistettu painos. Helsinki: WSOY.

Koistinen, K. 2005. Hevostoiminta ehkäisemään lasten ja nuorten syrjäytymistä. Teoksessa Okulov, S. & Koukkari, K. (toim.) Rastastuspedagogiasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi – sosiaalipedagogisen hevoistoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksesta. Tutkimuksia ja selvityksiä 7/2005. Kuopio: Kuopion yliopisto koulu- ja kehittämiskeskus.

Kokkala, H., Kulola, T. & Pohjalainen, K. 2000. Hevonen kuljettaa kuntoutumisen tielle. Kehittämisselvitys. Suomen kuntoutuслиitto ry.

KunNet 2009. Kuntoutusjärjestelmä.

<http://www.kunnet.fi/index.asp?tz=-2> Viitattu 5.11.2009

Kuntoutusportti 2009. Kasvatuksellinen kuntoutus.

http://www.kuntoutusportti.fi/portal/fi/kuntoutus/palvelujarjestelma/kasvatuksellinen_kuntoutus/ Viitattu 2.12.2009

Kähäri-Wiik, K., Niemi, A. & Rantanen, A. 1997. Kuntoutuksella toimintakykyä. 1.painos. Porvoo: WSOY

Lastensuojelulaki 417/2007 1:1§ Finlex lainsäädäntö.

[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search\[type\]=pika&search\[pika\]=lastensuojelulaki](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search[type]=pika&search[pika]=lastensuojelulaki)

Lindsberg, A. & Nádasi, M., 2002. Ratsastusterapia kehitysvammaisten lasten kuntoutusmenetelmänä. Diakonia ammattikorkeakoulu. Helsingin yksikkö. Diakoninen sosiaali-, terveys- ja kasvatustieteiden koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Lustig, M. 2009. Hevonen hoitaa. Hevosmaailma 5/09

Mielenterveyslaki 1990/1116 1:1§, 1:3§ Finlex lainsäädäntö

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1990/19901116>

Moilanen, I. 2004. Muut terapiamuodot. Teoksessa Moilanen, I., Räsänen, E., Tamminen, T., Almqvist, F., Piha, J. & Kumpulainen, K. (toim.) Lasten- ja nuorisopsykiatria. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim

Mustonen, L. 2008 Oletko katsonut hevosta silmiin? sosiaalipedagoginen hevostoiminta erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten kuntoutuksessa. Tampereen yliopisto. Opettajakoulutuslaitos Hämeenlinna. kasvatustieteen pro gradu -tutkielma

Palola, L. 2003. Laukki-projekti, Ratsastusterapia psykososiaalisena kuntoutuksena. Teoksessa Linnonsuo, O. (toim.) Sosiaalinen ja toiminnallisterapeuttinen työ nuorten kanssa. Turun Ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 4. Turku: Turun kaupungin painatuspalvelut

Peltonen, H. 2008. Hevonen kasvattaa. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta Dialogi 6/2008

Purjesalo, K. 1991. Ratsastus hoito- ja kuntoutusmuotona. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan laitos. Tutkimuksia sarja B nro 9.

Päihdehuoltolaki 1986/41 1:3§ . Finlex-lainsäädäntö.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860041>

Pärnä, K. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta sosiaalityön menetelmänä käytöshäiriöisten nuorten sosiaalisessa kuntoutuksessa. Kuopion Yliopisto. Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos. Sosiaalityön pro gradu – tutkielma.

Saastamoinen, K. 2007. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuudet psykososiaalisen toimintakyvyn tukemisessa. Kuopion Yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos. Pro gradu –tutkielma.

Selvinen, S. 2004. Ratsastusterapialla kehon ja mielen tasapainoa. Fysioterapia- lehti 4/2004
http://nuuksiontaika.fi/lisatiedot/Ratsastusterapialla_kehon_ja_mielen_tasapainoa.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2006. Sosiaalihuolto Suomessa. pdf-tiedosto
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=D_LFE-7157.pdf

Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta <http://www.hevostoiminta.net/> viitattu 6.10.2009 ja 4.3.2010

Sosiaaliportti. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessi.
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/> Viitattu 11.11.2009

Soukka, M. 2007. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta mitä ja kenelle tarkoitettua toimintaa? Pilke 1/2007

Suomen Hippos ry 2005. Talliyhteisöt apuna lasten ja nuorten sosiaalisessa kehityksessä.

http://www.hippos.fi/hippos/nuorisotoiminta/ajankohtaista/uutinen.php?we_objectID=2240 viitattu 27.12.2009

Suomen Kuntoutusliitto ry 2000. Yli vuoren harpataan, poikki meren kahlataan – ratsastusterapiastako apua masennukseen? Projektin loppuraportti 30.5.2000. Helsinki.

Suomen Ratsastajainliitto Ry. Vammaisratsastus.

<http://www.ratsastus.fi/asp/system/empty.asp?P=36&VID=default&SID=617773270472118&S=1&C=22720> Viitattu 23.12.2009

Suomen ratsastusterapeutit ry. Ratsastusterapia.

<http://www.suomenratsastusterapeutit.net> Viitattu 23.9.2009 ja 4.3.2010

Syvälähti, R., 1983. Lapsella on oppimisvaikeuksia. Helsinki: Otava.

Turun Yliopisto. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta.

<http://www.tkk.utu.fi/taydennyskoulutus/sote/soshepeda/index.html> Viitattu 22.10.2009

Yli-Viikari, A., Lilja, T., Heikkilä, K., Kirveennurmi, A., Kivinen, T., Partanen, U., Rantamäki-Lahtinen, L. & Soini K. 2009, Green care –terveyttä ja hyvinvointia maatilalta. Maa- ja elintarviketalous 141. Tampere: Juvenes Print Oy

Vakuutuskuntotus vkk Ry. Kenellä on oikeus kuntoutukseen.

<http://www.vkk.fi/Kuntoutujalle/tyonjako.htm> Viitattu 5.10.2009

Vähätalo, A. 1998. Vammaisen lapsen sosiaaliset taidot ja minäkuva ratsastusterapiatilanteessa. Tapaustutkimus. Tampereen Yliopisto. Kasvatustieteiden kandidaatin työ.

SAATEKIRJE

Hei!

Olen Iris Laakso ja opiskelen agrologiksi Hämeen ammattikorkeakoulun Mustialan yksikössä maaseutuelinkeinojen koulutusohjelmassa pääaineenani hevostalous. Teen opinnäytetyötäni aiheesta ”Hevoset osana kuntoutuspalveluja”. Oheinen kysely tulokseen tulee osaksi työtäni. Työn toimeksiantajana toimii ProAgria Uusimaa Ry.

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää miten ratsastusterapiaa ja sosiaalipedagogista hevostoimintaa käytetään hyväksi kuntien lastensuojelutyössä, terveyspalveluissa, vammaispalveluissa ja päihdehuollossa Uudenmaan alueella.

Lähtämäni kysely on **runko puhelinhaastattelulle**, jonka tulen tekemään Tammikuun aikana. Halutessanne **voitte kuitenkin vastata siihen myös sähköpostitse**. Kyselypohja on tehty Microsoft Word -ohjelmalla ja siihen on helppo vastata. Suurin osa kysymyksistä on vaihtoehtokysymyksiä, joihin vastataan hiirellä valitsemalla oikeat vaihtoehdot. Avoimiin kysymyksiin vastauksen voi kirjoittaa tummennetulle alueelle. Vastauksen pituutta ei ole rajoitettu. Vastaamisen jälkeen tiedosto nimetään ja lähetetään takaisin minulle.

Vastauksia käsitellään luottamuksellisesti ja tulokset on luettavissa 2010 keväällä valmistuvasta opinnäytetyöstä, jonka voi lainata Hämeen ammattikorkeakoulun kirjastosta. Sähköpostitse kyselyyn tulee vastata **viimeistään 18.1.2010**. Muussa tapauksessa soitan vastauksianne kyselyyn tammi-helmikuun aikana. Pyydän tutustumaan kyselypohjaan jo ennalta, jotta puhelu sujuu nopeasti. Mikäli jostain syystä et halua kyselyyn vastata, tai tiedät yksiköstänne paremman tahon vastaamaan kyselyyn, tästäkin voit ilmoittaa minulle sähköpostitse.

Kiitos vastauksestanne jo etukäteen, kuulemiin!

Iris Laakso
opiskelija HAMK

PUHELINHAASTATTELUN KYSELYPOHJA

LÄHTÖTIEDOT

Päivämäärä: _____._____.20__

Haastateltava taho: _____

Vastaaja: _____

Kuvaus yksikön asiakkaista: _____

KYSELY

1) Ovatko hevosten käyttömuodot terapiantyon tukena tuttuja? ruksi mikäli ovat

- a) ratsastusterapia
b) sosiaalipedagoginen hevostoiminta

2) Onko yksikössänne asiakkaita, jotka käyttävät hevosia kuntoutumisen tukena?

- a) ratsastusterapiaa
b) sosiaalipedagogista hevostoimintaa
c) muuta? millaista?

3) Millaiset asiakkaat kuntoutuspalveluja käyttävät? (valitse kaikki mitkä sopivat)
(R=ratsastusterapiaa, S=sosiaalipedagogista hevostoimintaa)

	R	S
a) lapset ja nuoret	☐	☐
i. lastensuojelun asiakkaat	☐	☐
ii. käytöshäiriöiset	☐	☐
iii. kehitysvammaiset	☐	☐
iv. monivammaiset ☐	☐	☐
v. vaikeavammaiset	☐	☐
vi. neurologiset kuntoutujat	☐	☐
vii. ADHD	☐	☐
viii. asperger	☐	☐
ix. autistit	☐	☐
x. mielenterveyskuntoutujat	☐	☐
xi. muut, millaiset?	☐	☐

b) aikuiset	☐	☐
i. kehitysvammaiset	☐	☐
ii. monivammaiset	☐	☐
iii. vaikeavammaiset	☐	☐
iv. neurologiset kuntoutujat	☐	☐
v. ADHD	☐	☐
vi. asperger	☐	☐
vii. autistit	☐	☐
viii. päihdekuntoutujat	☐	☐
ix. mielenterveyskuntoutujat	☐	☐
x. muut, millaiset?	☐	☐
c) ikäihmiset	☐	☐

4) Jos käytetään ratsastusterapiaa, käytetäänkö sitä

a) fysioterapian tukena	☐
b) psykoterapeuttisena	☐
c) sosiaalisena kuntoutuksena	☐
d) opetuksen tukena	☐
e) puheterapian tukena	☐

5) Miten asiakas on löytänyt palvelun?

a) kysynyt itse	☐
b) hänelle on ehdotettu sitä vaihtoehdoksi	☐
c) muu, mikä?	☐

6) Kuinka paljon hevosavusteisia kuntoutuspalveluja käytetään yksikössä?

_____ €/vuosi

_____ kpl asiakasta/vuosi

7) Kuinka tärkeä osa hevosavusteisilla terapioidella on yksikkönne toiminnassa? arvioi asteikolla 1-5 (1=ei tärkeä, 5=hyvin tärkeä) terapian tärkeyttä.

8) Miten rahoitus toimii? Kuka kuntoutuksen maksaa?

a) kela korvaa	☐
b) kunta maksaa	☐
c) vakuutusyhtiö maksaa	☐
d) asiakas maksaa itse	☐
e) muu, mikä?	☐

9) Millä perusteilla korvataan?

10) Korvataanko vain osa? kuinka monta prosenttia?

11) Mikäli hevosavusteisia kuntoutuspalveluja ei käytetä, mitkä ovat syyt tähän?

- a) raha
- b) palveluiden saatavuus
- c) ei ole tietoa ko. palveluista/palvelujen tarjoajista
- d) muu, mikä?

12) Olisiko halukkuutta käyttää em. palveluita enemmän? miksi?

- a) kyllä
- b) ei

13) Minkälaisia muita kuin hevosavusteisia kuntoutuspalveluja käytetään?

- a) fysioterapia
- b) psykoterapiaa
- c) puheterapiaa
- d) ravitsemusterapiaa
- e) musiikkiterapiaa
- f) perheterapia
- g) kuvataideterapia
- h) toimintaterapia
- i) neuropsykologista kuntoutusta
- j) muuta, mitä?

14) Miten kehittäisit kuntoutus / terapiapalveluja omassa organisaatiossasi?

Kiitos Vastauksestanne!

SAATEKIRJE JÄRJESTÖILLE

Hei!

Olen Iris Laakso, opiskelija Hämeen ammattikorkeakoulusta, maaseutuelinkeinojen koulutusohjelmasta. Teen opinnäytetyötäni aiheesta " Hevoset osana kuntoutuspalveluja", ja ohessa lähettämäni kysely ja sen Tulokset ovat osa työtäni. Työn toimeksiantaja toimii ProAgrida Uusimaa Ry.

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää miten ratsastusterapiaa ja sosiaalipedagogista hevostoimintaa käytetään hyväksi lastensuojelutyössä, terveystaluuissa, vammaispalveluuissa ja päihdehuollossa Uudenmaan alueella.

Lähettämäni kysely on runko haastattelulle jonka tulen tekemään Uudenmaan alueen kunnille, yksityisille perhekodeille ja kehitysvammahuollon yksiköille, sekä Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirille. Järjestöjen edustajana, toivoisin myös teiltä näkemyksenne kyselyyn, ja että vastaisitte siihen soveltuvien osien. Vastauksenne voitte lähettää minulle sähköpostitse 30.1.2010 mennessä. Kyselypohja on tehty Microsoft Word -ohjelmalla ja siihen on helppo vastata. Suurin osa kysymyksistä on vaihtoehtokysymyksiä. Avoimiin kysymyksiin vastauksen voi kirjoittaa tummentulle alueelle. Lisäksi voitte halutessanne vapaamuotoisesti kommentoida hevosavusteisia kuntoutuspalveluja ja niiden merkitystä järjestöille.

Kiitos jo etukäteen vastauksestanne!

Iris Laakso
opiskelija HAMK